

CHARAKTERYSTYKA OBSZARÓW WIEJSKICH

I ROLNICTWA W POWIECIE LUBAŃSKIM

1. OBSZAR I SIEĆ OSADNICZA

Z dniem 1 stycznia 1999 roku wprowadzono trójstopniowy podział administracyjny terytorium kraju, tworząc ponownie powiaty i nowy układ wojewódzki.

Jednym z nowopowstałych powiatów jest powiat lubański, który położony jest w południowo-zachodniej części województwa dolnośląskiego..

Powiat lubański pod względem administracyjnym składa się z siedmiu gmin, a mianowicie:

- Ø dwóch gmin miejskich (Lubań, Świeradów Zdrój);
- Ø jednej gminy miejsko – wiejskiej (Leśna);
- Ø czterech gmin wiejskich (Lubań, Olszyna, Platerówka, Siekierczyn).

W Polsce obszar wiejski został zdefiniowany jako terytorium pozostające poza granicami administracyjnymi miast.

Zasadniczy podział terytorialny powiatu lubańskiego wspomagany jest na szczeblu lokalnym przez sołectwa.

W gminach powiatu lubańskiego liczba sołectw jest zróżnicowana i ściśle uzależniona od układu wiejskiej sieci osadniczej. Ogólnie biorąc, w gminach powiatu lubańskiego znajduje się 48 sołectw, w tym:

Ø gmina miejsko – wiejska Leśna	- 16 sołectw
Ø gmina wiejska Lubań	- 13 sołectw
Ø gmina wiejska Olszyna	- 9 sołectw
Ø gmina wiejska Platerówka	- 4 sołectwa
Ø gmina wiejska Siekierczyn	- 6 sołectw.

Tereny wiejskie zajmują ok. 90% obszaru powiatu lubańskiego.

2. LUDNOŚĆ ZAMIESZKAŁA NA TERENACH WIEJSKICH

Ludność wiejska zamieszkująca powiat lubański liczy 26,2 tys. mieszkańców, co stanowi 43,4% ogółu mieszkańców powiatu.

Ogólna powierzchnia powiatu wynosi 429 km², przy czym ośrodki miejskie zajmują łącznie 10,6% powierzchni powiatu, natomiast tereny wiejskie 89,4% jego obszaru.

2

ROZWÓJ LUDNOŚCIOWY OBSZARÓW
WIEJSKICH W GMINACH POWIATU
LUBAŃSKIEGO:

Tabela 1

Wyszczególnienie	31.12.1995	31.08.1999	Wskaźnik zmian 1995/1999
OBSZARY WIEJSKIE POWIATU ogółem:	26129	26230	100,4
z tego:			
Lubań (w)	6326	6591	104,2
Leśna (w)	6275	6211	99,0
Platerówka	1744	1734	99,4
Siekierczyn	4696	4594	97,8
Olszyna	7088	7100	100,2

źródło: 1995 r. – obliczenia własne na podstawie danych US w Jeleniej Górze,
1999 r. – dane z gmin: Platerówka, Siekierczyn, Olszyna, Lubań, Leśna

W okresie od 1995 roku do końca 1999 roku ogólna liczba ludności terenów wiejskich powiatu lubańskiego wzrosła o 101 osób, tj. o niespełna 0,4%.

Wzrost zaludnienia w tym okresie dotyczy gmin wiejskich Lubań i Olszyna, natomiast spadek zaludnienia wystąpił w gminach Leśna, Platerówka i Siekierczyn.

Największą pod względem zaludnienia jest gmina Olszyna (7,1 tys. ludności), najmniejszą gmina Platerówka (1,7 tys. ludności).

GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA OBSZARÓW
WIEJSKICH POWIATU
LUBAŃSKIEGO

Tabela 2

Gmina	Liczba mieszkańców	Powierzchnia w km ²	Gęstość zaludnienia osób/km ²
Olszyna	7100	47	151
Leśna	6211	105	59
Platerówka	1734	48	36
Siekierczyn	4594	50	92
Lubań	6591	142	46

źródło: obliczenia własne w oparciu o dane z gmin.

Gęstość zaludnienia w poszczególnych gminach powiatu lubańskiego jest bardzo zróżnicowana.

Największa gęstość zaludnienia występuje w gminie Olszyna (151 osób/km²), najmniejsza w gminie Platerówka (36 osób/km²).

STRUKTURA WIEKOWA
LUDNOŚCI WIEJSKIEJ

Tabela 3

Lp.	Gmina	Struktura wiekowa ludności, w tym:			
		do 17 lat	18-65 lat	powyżej 65 lat	razem
1.	Siekierczyn	1101	2736	730	4594
2.	Platerówka	506	916	312	1734
3.	Leśna	1470	3784	957	6211
4.	Olszyna	1810	4310	980	7100
5.	Lubań	2046	4295	250	6591
	RAZEM	6933	16068	3229	26230

Na obszarach wiejskich powiatu lubańskiego najwięcej jest mieszkańców w przedziale wiekowym od 18 do 65 lat (61%), następnie do 17 lat (26,4%), najmniej zaś powyżej 65 lat (12,3%).

Ludność wiejska posiada znacznie niższy poziom wykształcenia niż ludność zamieszkała w miastach.

Niski poziom wykształcenia, obok niekorzystnego wpływu na tempo modernizacji rolnictwa, zmniejsza możliwość szerszego rozwinięcia pozarolniczej działalności gospodarczej na wsi, jako alternatywnego zatrudnienia dla występujących nadwyżek siły roboczej.

Dlatego podnoszenie poziomu wykształcenia i kwalifikacji ludności wiejskiej winno stać się jednym z priorytetów władz samorządowych.

Bardzo istotnym problemem w skali powiatu jest bezrobocie na terenach wiejskich. Liczba osób pozostających bez pracy wyraźnie się zwiększa.

Stopa bezrobocia, liczona jako stosunek liczby bezrobotnych do ludności w wieku produkcyjnym, przedstawia się następująco w poszczególnych gminach:

- Ø gmina Siekierczyn - 21,1 %
- Ø gmina Platerówka - 8,0 %
- Ø gmina Leśna - 25,4 %
- Ø gmina Lubań - 21,0 %
- Ø gmina Olszyna - 19,5 %

3. STAN INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ I SPOŁECZNEJ OBSZARÓW WIEJSKICH

3.1. MELIORACJE PODSTAWOWE I SZCZEGÓŁOWE – STAN I POTRZEBY

Główną rzeką powiatu jest Kwisa. Wszystkie cieki wodne wraz z ich licznymi dopływami mają charakter rzek górskich. Cieki stanowią urządzenia melioracji podstawowych. Administratorami cieków są: Regionalny Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Lwówku Śl.

Cieki wodne są zlokalizowane na terenie gmin:

1. Siekierczyn – 4 cieki (Siekierka, Lipniak, Gozdnicza, Żarecki Potok) o ogólnej długości 18,3 km;
2. Platerówka – potok Włosienica o długości 9,6 km;
3. Leśna – 4 cieki (Złotniczka, Bruśnik, Grabieszówka, Miłoszówka) oraz wały p.powodziowe (2,1 km); długość ogólna cieków wynosi 27,2 km;
4. Lubań – 11 cieków (Złoty Potok, Wierzbowiec, Czerwieniec, Wilka, Bród, Łazek, Luciąża, Olszówka, Stróżka, Słotwa, Gozdnicza) o ogólnej długości 61,0 km;

Na ogólną długość cieków melioracji podstawowej 134,1 km – 46,2 km wymaga regulacji (34%).

Powierzchnia gruntów zmeliorowanych na terenach wiejskich wynosi ogółem 16323 ha.

W zakresie melioracji szczegółowych istnieje potrzeba wykonania prac drenarskich o rozmiarze 5534 ha oraz odbudowy i konserwacji sieci rowów melioracyjnych o długości ok. 590 km.

3.2. ZWODOCIĄGOWANIE WSI – STAN I POTRZEBY

GMINA WIEJSKA SIEKIERCZYN

Gmina obejmuje swym zasięgiem 6 sołectw, z których 4 posiadają wodociągi (Siekierczyn, Zaręba, Wesołówka, Wyręba). Wodociąg zaopatrujący w wodę wieś Siekierczyn, Wesołówka i Zaręba zasilany jest z ujęcia głębinowego w Siekierczynie w ilości 380 m³/d.

Długość istniejącej sieci wodociągowej wynosi ogółem 43,0 km, ilość przyłączy wodociągowych – 894 szt.

Do roku 2006 gmina planuje budowę sieci wodociągowej o długości 16,7 km i ilości przyłączy wodociągowych – 172 szt. we wsiach Nowa Karczma i Rudzica.

Stopień zwodociągowania gminy Siekierczyn wynosi 88,3% (wg stanu na dzień 31.12.1998 r. ARiMR) i jest wyższy od średniej krajowej (64,90%).

GMINA WIEJSKA PLATERÓWKA

Gmina obejmuje swym zasięgiem 4 sołectwa, z których 3 posiadają wodociągi (Platerówka, Włosień, Zalipie).

Wodociąg zasilany jest z ujęcia głębinowego w Zalipiu w ilości 107 m³/d. Długość istniejącej sieci wodociągowej wynosi 26,8 km, ilość przyłączy wodociągowych – 409 szt.

Do roku 2006 gmina planuje budowę wodociągu we wsi Przylasek o długości sieci wodociągowej 3,0 km i ilości przyłączy wodociągowych - 16 szt.

Stopień zwodociągowania gminy wynosi 85,4% i jest wyższy od średniej krajowej.

GMINA MIEJSKO – WIEJSKA LEŚNA (obszary wiejskie)

W gminie Leśna na 16 sołectw jedynie 2 wsie (Pobiedna, Złotniki Lubańskie) posiadają wodociągi zasilane z ujęć drenazowych (wodociągi wybudowane przed 1945 r.). Mieszkańcy pozostałych wsi są zaopatrywani w wodę ze studni przydomowych.

Długość istniejącej sieci wodociągowej wynosi 5,1 km, ilość przyłączy wodociągowych – 132 szt.

Do roku 2006 gmina nie planuje budowy wodociągów w pozostałych wsiach.

Stopień zwodociągowania całej gminy łącznie z miastem Leśna wynosi 39,1%.

GMINA WIEJSKA OLSZYNA

W gminie Olszyna na 9 sołectw jedynie 2 miejscowości posiadają wodociągi (Olszyna i Grodnica).

Olszyna jest zasilana w wodę z ujęcia głębinowego i powierzchniowego (1000 m³/d), a Grodnica z ujęcia głębinowego w ilości ok. 30 m³/d.

Istniejąca długość sieci wodociągowej wynosi 13,58 km, ilość przyłączy wodociągowych – 352 szt.

Do 2006 roku gmina planuje rozbudowę wodociągu w miejscowości Olszyna (9,5 km sieci, 102 przyłączy wodociągowe) oraz budowę wodociągu w miejscowości Biedrzychowice (14 km sieci i 165 szt. przyłączy wodociągowych).

Stopień zwodociągowania gminy wynosi 79,5 %.

GMINA WIEJSKA LUBAŃ

W gminie Lubań na ogólną liczbę sołectw – 13 jedynie wieś Pisarzowice posiada wodociąg sieciowy. Wodociąg zasilany jest z ujęcia głębinowego w ilości ok. 95 m³/d.

Długość istniejącej sieci wodociągowej wynosi 15,4 km, a ilość przyłączy – 239 szt.

Do roku 2006 planowana jest budowa wodociągu we wsi Henryków (długość sieci wodociągowej – 20,0 km, ilość przyłączy wodociągowych – 300 szt.).

Stopień zwodociągowania gminy Lubań wynosi 39,1 %.

3.3. KANALIZACJA GMIN – STAN I POTRZEBY

Na obszarach wiejskich powiatu lubańskiego istnieje sieć kanalizacyjna o długości 9,9 km i liczbie przyłączy kanalizacyjnych – 140 szt. w następujących wsiach:

- ◆ Zareba, gm. Siekierczyn (długość sieci 5,2 km; 103 szt. przyłączy)
- ◆ Platerówka (długość sieci 0,3 km; 6 szt. przyłączy)
- ◆ Smolnik, gm. Leśna (długość sieci 1,4 km; 8 szt. przyłączy)
- ◆ Olszyna (długość sieci 3,0 km; 23 szt. przyłączy)

Do roku 2006 gminy planują budowę sieci kanalizacyjnej o ogólnej długości 95,6 km i ilości przyłączy 1653 szt. w następujących miejscowościach:

- ◆ Siekierczyn, Zareba, Rudzica, Wesołówka, Nowa Karczma (gm. Siekierczyn) – długość sieci – 56,6 km, ilość przyłączy – 805 szt.
- ◆ Platerówka, Włosień, Zalipie (gmina Platerówka) – długość sieci – 16 km, ilość przyłączy – 428 szt.
- ◆ Olszyna (gm. Olszyna) – długość sieci – 23 km, ilość przyłączy – 420 szt.

Stopień skanalizowania obszarów wiejskich jest bardzo niski.

3.4. OCZYSZCZALNIE ŚCIEKÓW – STAN I POTRZEBY

Oczyszczalnie ścieków są urządzeniami lokalnej infrastruktury technicznej o szczególnym znaczeniu z ekologicznego punktu widzenia.

Na obszarach wiejskich powiatu jedynie w miejscowości Olszyna znajduje się lokalna wysokosprawna oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna typu MULTIBLOK o przepustowości 300 m³/d (posiada rezerwy mocy przerobowej). Ścieki oczyszczone odprowadzane są do rzeki Olszówki – dopływu rzeki Kwisy.

Należy wskazać, że coraz więcej obiektów turystycznych posiada własne lokalne oczyszczalnie ścieków.

Ścieki bytowo-gospodarcze z gminy Siekierczyn (Zaręba) są kierowane do oczyszczalni w Lubaniu.

W miejscowościach wiejskich ścieki gromadzone są głównie w często nieszczelnych szambach, bądź po podczyszczeniu w lokalnych urządzeniach odprowadzane są do ziemi lub cieków wodnych.

Do roku 2006 gmina Platerówka planuje budowę oczyszczalni ścieków dla wsi: Platerówka, Włosień, Zalipie o przewidywanej mocy przerobowej 442 m³/d (lokalizacja planowanej oczyszczalni we Włosieniu).

Ścieki z gminy Siekierczyn, po wybudowaniu sieci kanalizacyjnej kierowane będą do oczyszczalni zlokalizowanej w Lubaniu, natomiast gmina Olszyna planuje podłączenie wsi Biedrzychowice, Karłowice i Nowa Świdnica do oczyszczalni w Olszynie.

W mieście Leśna znajduje się oczyszczalnia biologiczna o przepustowości 3400 m³/d, mogąca odbierać ścieki z terenów wiejskich gminy Leśna. Jednak ze względu na brak zarówno sieci wodociągowej, jak i kanalizacyjnej we wsiach gminy, jest to sprawa przyszląściowa.

3.5. GOSPODARKA ODPADAMI

Usuwanie odpadów komunalnych stanowi coraz większy problem w funkcjonowaniu gmin. Na terenie powiatu lubańskiego eksploatowane są obecnie dwa wysypiska odpadów, a mianowicie w Nawojowie Łużyckim (gmina wiejska Lubań) i w Olszynie (gmina wiejska Olszyna).

Odpady z terenu miasta Lubań, części gminy wiejskiej Lubań oraz gmin wiejskich Platerówka i Siekierczyn wywożone są na wysypisko w Nawojowie Łużyckim.

Wysypisko to zorganizowane jest w wyrobisku złóż kwarcytu o podłożu szczelnym (gliny). Jego powierzchnia wynosi ok. 3 ha, a pojemność 540 tys. m³. Wysypisko eksploatowane jest od 1979 roku, stąd też jest ono już praktycznie wyeksploatowane (corocznie składa się tu ponad 60 tys. m³ odpadów). W roku 2000 planowane jest jego zamknięcie i podjęcie rekultywacji.

Trwa budowa Centrum Utylizacji Odpadów Gmin Łużyckich (CUOGL) na terenie poeksploatacyjnym Łużyckich Kopalni Bazaltu w Lubaniu (Księginki). W roku 2000 planowane jest rozpoczęcie jego eksploatacji. CUOGL budowane jest przy pomocy środków z funduszu Phare przez związek gmin - miejskiej Lubań i wiejskich Siekierczyn i Olszyna.

Wysypisko zlokalizowane w Olszynie jest obiektem stosunkowo nowym, oddanym do użytku w 1991 roku. Gromadzone są tu odpady komunalne i przemysłowe, pochodzące z terenu gminy wiejskiej Olszyna. Wysypisko to zajmuje powierzchnię 1,5 ha, a pojemność ok. 31 tys. m³ (wysypisko jest już na wyczerpaniu).

W 1998 roku wyłączono z eksploatacji wysypisko w Kościelniku Górnym, gm. Leśna, o powierzchni 0,7 ha. Teren wysypiska, na którym były gromadzone odpady ze wsi gminy Leśna, jest obecnie rekultywowany.

Gmina Leśna planuje budowę nowego wysypiska śmieci w miejscowości Miłoszów (planowana pojemność 70 tys. m³, powierzchnia 3,1 ha).

Racjonalna gospodarka odpadami komunalnymi w gminach powiatu lubańskiego, polegająca na ich segregacji u źródła, z wykorzystaniem znacznej ich części jako surowców wtórnych i składowaniem na wysypiskach tylko takich odpadów, których odzysk jest niemożliwy z technologicznego bądź ekonomicznego punktu widzenia, połączona z konsekwentną likwidacją tzw. „dzikich” wysypisk, powinna stać się jednym z warunków ładu przestrzennego.

3.6. GAZYFIKACJA WSI

Znaczna część powiatu lubańskiego nie jest obecnie zaopatrywana w gaz sieciowy, choć jest to technicznie możliwe.

Koszt budowy sieci przesyłowych i rozdzielczych jest bardzo wysoki. Powszechna gazyfikacja sieciowa większości jednostek osadniczych o rozproszonej zabudowie i niewielkiej liczbie odbiorców nie znajduje uzasadnienia ekonomicznego.

Na terenach wiejskich powiatu jedynie miejscowość Miłoszów, gm. Leśna, (długość sieci – 7,8 km; przyłączy – 110 szt.) i Olszyna (długość sieci – ok. 3 km) są zaopatrywane w gaz sieciowy

3.7. ELEKTRYFIKACJA WSI

Gminy powiatu lubańskiego posiadają korzystne warunki zasilania w energię elektryczną. Obszar ten jest położony w niewielkiej odległości od głównych korytarzy zasilania w energię elektryczną (linia tranzytowa o napięciu 22 KV relacji: Elektrownia Turów – Mikułowa – Bartoszówka – południowe regiony Dolnego Śląska).

Redukcja napięcia następuje w rozdzielniach, skąd wyprowadzone są tory sieciowe średnich napięć oraz do stacji transformatorowych, redukujących napięcie na niskie (380 V i 220 V).

Uzupełnieniem systemu elektroenergetycznego zasilania powiatu są elektrownie wodne w Złotnikach Lubańskich i w Leśnej.

Sieć rozdzielcza średniego i niskiego napięcia na obszarach wiejskich jest siecią napowietrzną.

Za celowe uważa się wymianę sieci napowietrznej na sieci kablowe podziemne.

3.8. ŁĄCZNOŚĆ – TELEFONIZACJA WSI

Telekomunikacja jest współcześnie jednym z najbardziej istotnych czynników rozwoju gospodarczego i cywilizacyjnego. W tym zakresie występuje jednak bardzo istotne zróżnicowanie w poszczególnych gminach.

Rozwijającym się systemom telefonii komórkowej sprzyja natomiast sieć przekaźników zlokalizowanych na terenie powiatu lubańskiego (Lubań, Nowa Karczma). Sieć ta umożliwia pokrycie prawie całego obszaru powiatu zasięgiem dostępnych systemów telefonii komórkowej.

W powiecie lubańskim na terenach wiejskich istniejąca liczba numerów telefonicznych wynosi 1648.

Do roku 2006 gminy planują do podłączenia 3015 abonentów.

3.9. SIEĆ KOMUNIKACYJNA

Sieć drogową w gminach powiatu lubańskiego uzupełniają drogi lokalne, których długość wynosi 201 km. Stan nawierzchni tych dróg jest jednak przeciętny, gdyż tylko ok. 29% posiada nawierzchnię ulepszoną.

Od 1989 roku na terenie gmin: Siekierczyn, Platerówka, Leśna, Olszyna i Lubań zostało zmodernizowanych około 63 km dróg (drogi o utwardzonej nawierzchni – bitumiczne i wzmocnione masą bitumiczną).

Od kilku lat są prowadzone rozległe prace modernizacyjne i naprawcze.

3.10. MIESZKALNICTWO

Stan zabudowy mieszkaniowej, jej wyposażenie w instalacje techniczno – sanitarne oraz rozwój budownictwa mieszkaniowego i infrastruktury wyznaczają bezpośrednio poziom warunków zamieszkiwania ludności, pośrednio stwarzają jednak istotne możliwości dla lokalnego rozwoju gospodarczego.

Zasoby mieszkaniowe w końcu 1997 roku w poszczególnych gminach przedstawia poniższa tabela:

Gmina	Mieszkania	Izby	Powierzchnia użytkowa mieszkań w m²
1. Leśna (w)	1828	6951	129 167
2. Lubań (w)	1675	7460	139 312
3. Olszyna	2145	7666	135 544
4. Platerówka	529	2271	42 391
5. Siekierczyn	1352	5659	99 496
Razem	7 529	30 007	545 910

Źródło: Rocznik statystyczny woj. jeleniogórskiego stan na dzień 31.12.1997 r.

Ilość budynków mieszkalnych w 1999 roku na terenie w/w gmin wynosiła:

- ♣ gmina Siekierczyn – 951,
- ♣ gmina Platerówka – 444,
- ♣ gmina Leśna – 1294,
- ♣ gmina Lubań – 1389,
- ♣ gmina Olszyna – 942

3.11. OŚWIATA I WYCHOWANIE

Rozwój wszystkich działów gospodarki lokalnej związany jest ściśle z postępem w dziedzinie oświaty i wychowania.

Ważnym ogniwem w procesie edukacji są placówki wychowania przedszkolnego.

Wykaz placówek wychowania przedszkolnego na terenach wiejskich powiatu lubańskiego pod koniec 1997 roku (stan w dniu 20.09.1997 r.) przedstawia poniższa tabela:

PLACÓWKI WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO NA TERENACH WIEJSKICH
W 1997 ROKU

Gmina	Placówki	Oddziały	Dzieci	Nauczyciele pełnozatrudnieni
1. Leśna	5	7	103	8
2. Lubań	6	7	108	7
3. Olszyna	2	9	206	13
4. Platerówka	2	2	35	2
5. Siekierczyn	3	7	112	8
Razem	18	32	564	38

W okresie 1995 – 1998 zarysowała się wyraźna tendencja zmniejszania się liczby dzieci korzystających z placówek przedszkolnych. Jest ona rezultatem spadku ogólnej liczby dzieci w wieku 3-6 lat.

Nie uległy jednak wyraźniejszym zmianom warunki opieki nad dziećmi, na które w pewnym stopniu wpływa liczebność poszczególnych oddziałów (grup). Na każdego z nauczycieli wychowania przedszkolnego przypada zaś około 13 dzieci.

W 1998 roku sieć placówek wychowania przedszkolnego tworzyły 3 przedszkola w gminach wiejskich (Siekierczyn, Olszyna, Leśna) oraz 15 oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych.

W zakresie szkolnictwa podstawowego w latach 1995 – 1998 nastąpiły wielokierunkowe zmiany. Sieć szkolnictwa podstawowego na początku roku szkolnego 1998/1999 na terenach wiejskich tworzyło 21 placówek. Wszystkie szkoły podstawowe w gminach pozostają w gestii władz lokalnych.

Placówki wychowania przedszkolnego oraz szkolnictwa podstawowego są elementami infrastruktury o wyraźnie lokalnym zasięgu obsługi.

Elementem oświaty nadającym kilku miejscowościom ponadlokalną rangę jest natomiast szkolnictwo ponadpodstawowe.

Szczególne znaczenie m.in. ze względu na rozległe powiązania z potrzebami lokalnego rynku pracy posiada w powiecie lubańskim szkolnictwo zawodowe.

Na terenach wiejskich powiatu znajduje się Zespół Szkół Żywności i Przemysłu Spożywczego w Biedzychowicach (gmina Olszyna).

Aktualnie szkoła kształci młodzież w następujących kierunkach:

- ⇒ technik – technolog żywności – okres nauczania 5 lat,
- ⇒ technik żywienia i gospodarstwa domowego – okres kształcenia 5 lat,
- ⇒ 3 – letnie zaoczne technikum po zasadniczej szkole zawodowej – technik rolnik.

Ponadto, we Włosieniu znajduje się Zespół Szkół Licealno - Gimnazjalnych. Aktualnie szkoła kształci młodzież w następujących kierunkach:

- ◆ mechanik pojazdów samochodowych – 3 – letnia Szkoła Zasadniczo – Zawodowa,
- ◆ mechanik pojazdów samochodowych – 4 – letnie Liceum Zawodowe.

W siedzibie tej szkoły znajduje się również gimnazjum.

3.12. KULTURA I REKREACJA

Działalność placówek kultury zmierzać powinna do jak najszerzego zaspokojenia potrzeb społeczności lokalnej. Istotnym zagadnieniem jest więc racjonalne rozmieszczenie tych placówek w przestrzeni, zapewniające możliwie najwyższy poziom dostępności ich usług. Rozmieszczenie placówek tego rodzaju na terenie powiatu jest na ogół równomierne. Podstawową ich sieć w gminach powiatu tworzą domy i ośrodki kultury. Instytucje te prowadzą działalność środowiskową, polegającą na organizowaniu różnego rodzaju zajęć kulturalno – wychowawczych i rozrywkowych oraz działalność poradniczą.

Istotną rolę w upowszechnianiu kultury przypisać należy także bibliotekom publicznym. Ich stan na koniec 1997 roku przedstawia poniższa tabela.

Gmina	Placówki biblioteczne			
	Ogółem	Biblioteki	File	Punkty biblioteczne
1. Leśna	3	3	-	-
2. Lubań	3	1	2	-
3. Olszyna	2	1	1	-
4. Platerówka	2	2	-	-
5. Siekierczyn	2	1	1	-
Razem	12	8	4	-

W latach 1995 – 1998 zmniejszył się księgozbiór placówek bibliotecznych w gminach powiatu lubańskiego (jedynie o 0,2%) oraz liczba czytelników (o ponad 3%), lecz nastąpił wzrost wypożyczeń (o ok. 10%).

Ogólnie biorąc postępuje wzrost aktywności czytelniczej społeczności lokalnych.

Czytelnictwo nadal pozostaje jednym z najważniejszych elementów zainteresowań kulturalnych lokalnej społeczności i warte jest dalszego wsparcia.

Do obiektów, których znaczenie społeczne stale wzrasta zaliczane są elementy infrastruktury sportowo – rekreacyjnej. Służą one zarówno sportowi wyczynowemu, jak i szeroko rozumianej rekreacji.

Na terenach wiejskich powiatu znajdują się m.in. stadiony (Olszyna, Siekierczyn) i boiska sportowe.

Do grupy istotnych elementów tej infrastruktury zalicza się także zlokalizowane na terenach wiejskich ośrodki rekreacyjne (ośrodek wypoczynkowy „Rajsko” w Bożkowicach – gmina Olszyna).

3.13. OCHRONA ZDROWIA

Ze społecznego punktu widzenia szczególnym znaczeniem wśród placówek infrastruktury wyróżniają się instytucje ochrony zdrowia. Potrzeby zdrowotne społeczności mogą być bowiem zaspokojone wyłącznie przez sprawnie funkcjonującą służbę zdrowia. Relatywnie niska dostępność usług zdrowotnych dotyczy ludności wiejskiej powiatu. Przykładowo mieszkańcy gminy wiejskiej Lubań korzystają z opieki zdrowotnej w mieście.

W 1998 roku na terenach wiejskich powiatu istniało 6 wiejskich ośrodków zdrowia oraz 5 punktów lekarskich (poradni wiejskich). W ramach podstawowej opieki zdrowotnej sprawowanej przez placówki ambulatoryjnej służby zdrowia udzielono łącznie 56789 porad lekarskich.

Elementem infrastruktury ochrony zdrowia o ponadlokalnym zasięgu obsługi jest szpital ogólny w Lubaniu (w końcu 1998 r. – 330 łóżek).

W kompleksowej opiece zdrowotnej istotną rolę odgrywa dział pomocy doraźnej w Lubaniu, który również świadczy usługi w nagłych zachorowaniach i wypadkach, na terenach wiejskich. Dział ten w 1998 roku dysponował 6 karetkami sanitarnymi (w tym 3 do przewozu chorych) i zrealizował ok. 5 tys. wyjazdów do wypadków, a prawie 18 tys. osób udzielono pomocy medycznej (m.in. ambulatorium dla 12 tys. osób).

Dostępność, zakres i jakość usług otwartej i zamkniętej opieki zdrowotnej pozostaje w ścisłym związku z liczebnością i kwalifikacjami personelu służby zdrowia.

Na koniec 1997 roku stan personelu służby zdrowia na obszarach wiejskich przedstawia poniższa tabela:

PERSONEL SŁUŻBY ZDROWIA I JEGO DOSTĘPNOŚĆ NA TERENACH WIEJSKICH (wg stanu na 31.12.1997 r.)

Gmina	Lekarze	Lekarze dentyści	Pielęgniarki	Lekarze	L. dentyści	Pielęgniarki	Liczba ludności na		
				na 10 tys. ludności			lekarza	l. dentystę	pielęgniarkę
Leśna w tym miasto	4	3	14	3,6	2,6	12,6	2776	3701	793
	4	3	12	8,4	6,2	24,8	1209	1612	403
Siekierczyn	3	2	6	6,4	4,3	12,8	1566	2350	783
Olszyna	3	3	9	4,2	4,2	12,7	2355	2355	785
Platerówka	2	1	2	11,3	5,7	11,3	882	1764	882
Lubań	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Należy podkreślić, że personel służby zdrowia w powiecie lubańskim zatrudniony jest głównie w miastach (ponad 70% ogólnej liczby lekarzy w powiecie związanych jest miejscem pracy z Lubaniem), stąd też dostępność dla ludności miejscowości wiejskich jest wysoce utrudniona (wymaga dojazdów).

3.14. OPIEKA SPOŁECZNA

Instytucje opieki społecznej mają za zadanie udzielanie wsparcia ze środków publicznych osobom i gospodarstwom, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej. Jednostkami budżetowymi realizującymi zadania własne i zlecone przez administrację rządową w zakresie pomocy społecznej są terenowe (miejskie, gminne) ośrodki pomocy społecznej. Najczęstszym powodem korzystania z różnych form pomocy jest bezrobocie, niepełność rodziny, wielodzietność, potrzeba ochrony macierzyństwa, upośledzenie fizyczne lub umysłowe, długotrwała choroba, alkoholizm oraz klęski żywiołowe.

4. CHARAKTERYSTYKA ROLNICTWA, ORGANIZACJE I INSTYTUCJE NA TERENACH WIEJSKICH

4.1. WARUNKI KLIMATYCZNE I GLEBOWE

Powiat lubański nie ma szczególnych predyspozycji do typowej specjalizacji rolniczej. Decydują o tym zarówno istniejące warunki naturalne (jakość gleb), po części warunki klimatyczne, jak również struktura użytkowania gruntów.

Pod względem klimatycznym rejon powiatu wykazuje cechy klimatu przejściowego. Średnia roczna temperatura waha się w granicach 7 – 9 °C. Średnie temperatury w okresie wegetacji sięgają 15 °C. Okres wegetacji trwa od pierwszej dekady kwietnia do końca września, okres dojrzewania letniego trwa 50 – 60 dni. Suma rocznych opadów waha się w granicach 600 – 750 mm, z czego 70 % przypada na okres wegetacyjny.

Warunki glebowe charakteryzuje przewaga gleb bielcowych, głównie IV klasy bonitacyjnej.

Warunki klimatyczne oraz ukształtowanie terenu zmniejszają rolniczą przydatność gruntów do niektórych upraw.

4.2. STRUKTURA UŻYTKOWANIA GRUNTÓW

IŁOŚĆ GOSPODARSTW W RĘKACH
ROLNIKÓW W POSZCZEGÓLNYCH
GRUPACH WIEKOWYCH

Tabela 4

Lp.	Nazwa gminy	Ilość gospodarstw w rękach rolników w poszczególnych grupach wiekowych				Razem
		do 34 lat	35-54	55-60	pow. 60	
1.	Siekierczyn	47	189	48	72	356
2.	Platerówka	40	137	15	25	217
3.	Leśna	36	175	120	52	383
4.	Olszyna	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych
5.	Lubań	65	390	145	120	720
	Razem	188	891	328	269	1676

źródło: dane uzyskane z gmin (ankiety) – 1999 r.

Jak wynika z ankiety nadesłanej przez gminy, najwięcej gospodarstw znajduje się w rękach rolników w przedziale wiekowym od 35 do 54 lat, najmniej zaś do 34 roku życia.

W strukturze indywidualnego rolnictwa w powiecie lubańskim dominują gospodarstwa o powierzchni od 1,01 do 1,99 ha, co stanowi 15,4 % ogólnej liczby gospodarstw rolnych. Indywidualne gospodarstwa o powierzchni ponad 10 ha stanowią 7,4 % ogólnej ich liczby (333) w powiecie.

Strukturę gospodarstw rolnych w powiecie przedstawia tabela nr 5, natomiast strukturę użytkowania gruntów tabela nr 6

**STRUKTURA GOSPODARSTW ROLNYCH
WG PRZEDZIAŁÓW**
stan na dzień 31.12.1999 r.

Struktura gospodarstw wg przedziałów	Gmina Leśna	Gmina Olszyna	Gmina Platerówka	Gmina Siekierczyn	Miasto Lubań	Gmina Lubań	Razem
1-2 ha	139	123	124	128	64	255	833
2-5 ha	133	56	53	76	23	197	538
5-10 ha	52	32	21	63	18	144	330
10-15 ha	30	14	15	24	4	67	154
15-30 ha	24	10	20	21	2	30	107
30-50 ha	20	7	2	24	1	15	69
50-100 ha	8	10	-	10	1	7	36
pow. 100 ha	5	1	2	2	2	5	17
RAZEM	411	253	237	248	115	720	2084

**UŻYTKOWANIE GRUNTÓW NA
TERENACH WIEJSKICH POWIATU**
stan na 31.12.1999 r. – wg ewidencji gruntów

Tabela 6

Wyszczególnienie	Gmina Leśna	Gmina Lubań	Gmina Olszyna	Gmina Siekierczyn	Gmina Platerówka	Razem
Powierzchnia ogółem, w tym:	9582	14214	4706	4924	4798	38224
- użytki rolne, w tym:	6364	9859	3165	3582	2606	25526
grunty orne	3520	6980	2208	2574	1778	17060
sady	48	65	34	23	7	177
łąki	1710	1430	444	673	454	4711
pozostałe	1086	1384	479	312	367	3628
- lasy i grunty leśne	2318	3229	955	833	1814	9149
- pozostałe grunty i nieużytki	900	1126	586	509	378	3499

4.3. PRODUKCJA ROŚLINNA I ZWIERZĘCA

Zdecydowaną większość powierzchni zasiewów w rolnictwie indywidualnym przeznacza się na zboża podstawowe (w tym głównie pszenicę uprawianą m. in. w gminie Siekierczyn – 380 ha). Znaczne są ponadto zasiewy żyta (m. in. w części wiejskiej gminy Leśna) oraz jęczmienia (m. in. w gminie Lubań). Istotne miejsce w strukturze zasiewów zajmują także ziemniaki (1070 ha).

Niewielkie są zasiewy roślin przemysłowych i pastewnych. Wśród nich na uwagę zasługują jedynie uprawy rzepaku i rzepiku w gminach Lubań, Siekierczyn i Olszyna.

Według danych Rejonowego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Lubaniu (meldunek z przebiegu zniw – powiat Lubań z dnia 14.10.1999 r.), powierzchnia zasiewów przedstawiała się następująco:

Rodzaj zasiewu	Powierzchnia zasiewów [ha]		
	Gospodarstwa indywidualne	Pozostali	Razem
Zboża podstawowe w tym:	7127	1420	8547
rzepak ozimy	1275	764	2039
rzepak jary	325	220	545
jęczmień ozimy	168	63	231
jęczmień jary	970	160	1130
żyto	1110	248	1358
pszenżyto jare	20	-	20
pszenżyto ozime	320	-	320
pszenica ozima	2719	481	3200
pszenica jara	1010	379	1389
owies	810	89	899
mieszanki zbożowe	598	15	613
razem zboża	7725	1435	9160
gorczyca	15	-	15
kukurydza na kiszonkę	20	56	76
kukurydza na ziarno	5	-	5
ziemniaki	925	-	925
bobik	30	-	30
inne pastewne	125	-	125
len	21	-	21
gryka	205	40	245
buraki pastewne	155	-	155

Produkcja zwierzęca odgrywa zdecydowanie mniejszą rolę. Według stanu w czerwcu 1996 roku, w powiecie lubańskim hodowano ponad 5600 szt. bydła, ok. 8400 szt. trzody chlewnej a także ponad 300 szt. owiec. Hodowla nie jest więc znaczącym działem produkcji rolniczej.

Należy sądzić, że przyczyną takiego stanu rzeczy są zróżnicowane warunki opłacalności poszczególnych dziedzin rolnictwa.

4.4. SKUP PRODUKTÓW ROLNYCH

Na terenie powiatu istnieją tylko nieliczne zakłady i punkty skupu, w których rolnicy mogą zbywać produkty rolne. Są to: Centrala Nasienna w Lubaniu, Przedsiębiorstwo Rolno – Przemysłowe w Smolniku, Gminna Spółdzielnia „S.Ch.” w Lubaniu, Masarnia w Pisarzowicach, Masarnia w Siekierczynie, Zaopatrzenie Rolnictwa „Agrocentrum” – Magazyn w Henrykowie.

Produkty rolne w terenie gminy Siekierczyn skupowane są przez:

- ◆ Stowarzyszenie Producentów Rolnych w Zgorzelcu (zboże, rzepak) w ilości 1500 ton rocznie, miejscem zbytu jest Giełda Poznańska oraz Brzeg (Zakład Piwowarski);
- ◆ PIG Pegrol – Sudety we Lwówku Śl. (zboże, rzepak) w ilości 550 ton rocznie, miejscem zbytu są mieszalnie i Zakład Piwowarski w Brzegu;
- ◆ Centrala Nasienna w Lubaniu (zboże, rzepak);
- ◆ Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Zgorzelcu – mleko w ilości 338162 l rocznie.

Na terenie gminy Platerówka zboże skupowane jest przez Zakład Młynarski w ilości ok. 1000 ton rocznie na potrzeby lokalnych piekarni.

Na terenie gminy Leśna zboża i rzepak skupowane są przez Przedsiębiorstwo Rolno – Przemysłowe w Smolniku w ilości 2100 ton rocznie, Centralę Nasienną w Lubaniu (zboża, rzepak) w ilości ok. 800 ton rocznie oraz Państwowe Zakłady Zbożowe w Bolesławcu (zboża 1800 ton rocznie).

Rolnicy z terenu gminy Lubań zbywają swoje produkty w Państwowych Zakładach Zbożowych w Bolesławcu (zboża), Centrali Nasiennej w Lubaniu (zboża), Gminnej Spółdzielni „S.Ch.” w Lubaniu (zboża, ziemniaki), masarniach w Pisarzowicach i Siekierczynie (żywiec), Okręgowej Spółdzielni Mleczarskiej w Zgorzelcu (mleko), firmie Zaopatrzenie Rolnictwa „Agrocentrum” – Magazyn w Henrykowie (skup pszenicy). Ponadto mieszkańcy pobliskich wsi zbywają swoje produkty na Targowisku Miejskim w Lubaniu (handel owocami, warzywami, artykułami rolnymi i przemysłowymi).

4.5. PRZETWÓRSTWO ROLNO - SPOŻYWCZE

Na terenie powiatu lubańskiego liczba zakładów przetwórstwa rolno – spożywczego jest niewielka.

Według informacji Rejonowego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Lubaniu, na obszarach wiejskich powiatu istnieją aktualnie następujące zakłady i firmy przetwórstwa produktów rolnych:

Gmina Olszyna

- ◆ Przedsiębiorstwo Handlowo-Produkcyjne „IKM” Sp. z o.o. – Wytwórnia Makaronów w Olszynie – produkcja makaronów

Gmina Siekierczyn

- ◆ Produkcja i Rozbiór Mięsa S.C. – Zakład PHU „Natura” w Siekierczynie (moc przerobowa 280 t/rok, 30 % wykorzystania mocy przerobowej, zatrudnienie 16 osób);

- ♦ Ubojnia Żywca – Ryszard Pacholik w Siekierczynie (moc przerobowa 120 t/rok, 15 % wykorzystania mocy przerobowej, zatrudnienie – 2 osoby);
- ♦ Piekarnia – Józef Kozak w Siekierczynie

Gmina Platerówka

- ♦ Młyn – dzierżawa, (zatrudnienie – 4 osoby, moc przerobowa 1000 t, 50 % wykorzystania mocy przerobowej)

Gmina Lubań

- ♦ Młyn Zbożowy PPUH „Gluten” w Lubaniu – skup i przemiał zboża
- ♦ Masarnia – Rzeźnia „JANMAR” w Pisarzowicach – Skup, ubój i przerób żywca wieprzowego i wołowego.

4.6. INNE ZAKŁADY OBSŁUGI ROLNICTWA

Na terenie powiatu nie występują zakłady wytwarzające środki produkcji dla rolnictwa.

Większe jednostki sprzedaży środków produkcji to: Magazyn Artykułów Masowych Leszek Krzak w Olszynie (nawozy mineralne, środki ochrony roślin, pasze, koncentraty, dodatki witaminowo-mineralne), Centrala Nasienna w Lubaniu (sprzedaż materiału siewnego zbóż, roślin przemysłowych i sadzeniaki), Gminna Spółdzielnia „SCh” w Lubaniu (sprzedaż pasz i nawozów mineralnych), Spółdzielnia Pracy Zaopatrzenia Rolnictwa w Lubaniu (sprzedaż nawozów mineralnych i środków ochrony roślin), „Agromaster” – Skład Środków Ochrony Roślin w Lubaniu (sprzedaż nawozów mineralnych i środków ochrony roślin), Sklep Nasiennie-Ogrodniczy w Lubaniu (sprzedaż środków ochrony roślin), Łatka Antoni-AZET w Lubaniu (wylęg i sprzedaż piskląt drobiu, pasz i sprzętu do zadawania pasz), Wylęgarnia Drobiu - Włodzimierz Stefański w Kościelniku.

Ponadto usługi na rzecz rolnictwa prowadzą: Warsztat Usługowy-Naprawa Urządzeń Wtryskowych w Olszynie (usługi w zakresie naprawy i renowacji pomp wtryskowych do ciągników), Gminny Związek Kółek i Organizacji Rolnictwa w Olszynie (prasowanie słomy, kombajnowanie, wywóz fekalii), Spółdzielnia Kółek Rolnych w Leśnej (podstawowa agrotechnika upraw polowych), Kółko Rolnicze w Siekierczynie (wypożyczanie maszyn rolniczych).

5. POZAROLNICZE FUNKCJE TERENÓW WIEJSKICH

5.1. POZAROLNICZA DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA

Na obszarach wiejskich powiatu występuje znaczna ilość zakładów i punktów usługowych i rzemieślniczych nie związanych z rolnictwem.

Rozmieszczenie zakładów, punktów usługowych i rzemieślniczych w gminach powiatu lubańskiego:

Gmina Siekierzyn – ogółem 38, w tym:

- ♦ Kopalnie Surowców Skalnych w Zarębie, zatrudniające 128 osób (wydobycie i przerób kruszywa);
- ♦ WPRD w Wałczu – Kopalnia Bazaltu „Józef”, zatrudniająca 93 osoby (wydobycie i przerób kruszywa bazaltowego);
- ♦ „Clarina” Sp. z o.o. w Siekierczynie, zatrudniająca 20 osób (konfekcjonowanie środków czystości);

- ♦ produkcja kostki brukowej w Zarębie;
- ♦ „Jurbix” Sp. z o.o. w Zarębie, zatrudniająca 30 osób (wyroby metalowe);
- ♦ „Top Plast” w Siekierczynie, zatrudniająca 10 osób (stolarka, PCV);
- ♦ 32 punkty usługowe (kamieniarstwo, transport, szklarstwo, stolarstwo, budownictwo, usługi motoryzacyjne, radiowo – telewizyjne, gastronomiczne).

Wielkość zatrudnienia w w/w zakładach i punktach usługowych na terenie gminy Siekierczyn wynosi 460 osób.

Gmina Platerówka

9 punktów usługowych świadczących usługi w zakresie ślusarstwa, mechaniki samochodowej, budownictwa ogólnego, stolarstwa, robót elektryczno – budowlanych (łącznie zatrudnionych 15 osób).

Gmina Leśna – ogółem 9, w tym:

- ♦ Fabryka Tkanin Meblowych „Fatma” w Pobiednej, zatrudniająca 150 osób (wyrób tkanin meblowych);
- ♦ Zakład Metalowy w Kościelniku Dolnym, zatrudniający 12 osób (produkcja wałków przekątnikowych);
- ♦ punkty usługowe i zakłady rzemieślnicze – 7 (produkcja płytek chodnikowych, usługi samochodowe, produkcja przedmiotów artystycznych).

Wielkość zatrudnienia w w/w zakładach i punktach usługowych wynosi 185 osób.

Gmina Olszyna – ogółem 7, w tym:

- ♦ Olszyńskie Fabryki Mebli w Olszynie (produkcja kompletów mebli na rynki krajowe oraz eksport);
- ♦ Zakłady Materiałów Izolacyjnych „Jarizol” (produkcja materiałów izolacyjnych – w fazie przekształceń własnościowych);
- ♦ Zakład Budżetowy Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej (usługi w zakresie remontów budynków, usługi komunalne, pogrzebowe);
- ♦ Zakład Przerobu i Pozysku Drewna „ROY” w Olszynie (przerób i pozyskiwanie drewna);
- ♦ Zakład Ceramiki Budowlanej w Olszynie (produkcja cegły dziurawki, cegły pełnej i kratówki);
- ♦ Centrum Usługowo – Handlowe „PIK” w Olszynie;
- ♦ Hurtownia, Instalatorstwo Elektryczne w Biedzychowicach;

Gmina Lubań – ogółem 8, w tym:

- ♦ Żwirownia w Radostawiu Śr. (wydobycie kruszywa);
- ♦ Wyposażenie i Wystrój Wnętrz w Pisarzowicach (montaż żaluzji, rolet, okien, drzwi);
- ♦ Zakład Metalowy w Kościelniku (wyrób i obróbka części metalowych);
- ♦ Transport Samochodowy w Radogoszczy;
- ♦ Cegielnia w Kościelniku

Wielkość zatrudnienia w tych zakładach i punktach usługowych wynosi ogółem 73 osoby.

5.2. TERENY W POWIECIE ATRAKCYJNE DLA FUNKCJI POZAROLNICZYCH

TURYSTYKA

Powiat lubański należy do jednego z atrakcyjniejszych obszarów turystycznych województwa dolnośląskiego. Rozmieszczenie walorów turystycznych nie jest równomierne. Na terenie powiatu lubańskiego można uprawiać m. in. sporty wodne, a zbiorniki wodne (Leśniański i Złotnicki) kreują walory dla wioślarstwa, żeglarstwa, windsurfingu i szeroko pojętą rekreacją nad wodą.

Wśród gmin o walorach turystycznych należy wskazać gminę Leśna i Olszyna.

Turystyka w gminie Olszyna ma długoletnie tradycje, sięgające okresu międzywojennego. Już wówczas dostrzegany był problem wsi letniskowych, położonych nad Zalewem Leśniańsko – Złotnickim.

Do obszarów rekreacyjnych gminy należą następujące parki:

- ◆ przy ruinach zamku „Rajsko” w Zapuście;
- ◆ przy pałacu w Olszynie Dolnej;
- ◆ przy pałacu w Biedrzychowicach;
- ◆ przy pałacu w Olszynie Średniej.

Na terenach gminy Olszyna można zwiedzać następujące obiekty zabytkowe:

w Olszynie:

- ◆ kościół p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego, wzniesiony z kamienia i cegły w 1374 r;
- ◆ kościół Św. Józefa Oblubieńca Marii Panny, murowany z 1897 r;
- ◆ pałac w Olszynie Średniej, obecnie dom mieszkalny, murowany, z końca XIX wieku;
- ◆ pałac w Olszynie Dolnej, murowany, z drugiej połowy XIX wieku;
- ◆ dwór w Olszynie Średniej, obecnie dom mieszkalny, murowany z 1789 roku;

w Biedrzychowicach:

- ◆ kościół p.w. Świętego Antoniego, murowany z 1600 roku, restaurowany w połowie XVIII wieku;
- ◆ pałac barokowy, wzniesiony w drugiej połowie XVI wieku (pierwotnie renesansowy dwór);

w Zapuście:

- ◆ zamek z połowy XIX wieku, murowany, obecnie w ruinie.

Charakterystyczną cechą dla terenu gminy jest budownictwo wiejskie z połowy XIX wieku i początku XX wieku o konstrukcji szachulcowo – przysłupowej.

Przez teren gminy prowadzą szlaki turystyczne: niebieski (Gryfów – Olszyna – Lubań), żółty (Lubomierz – Gryfów – Leśna) i czerwony (Czerniawa Zdrój – Jezioro Złotnickie – Biedrzychowice).

Bazę noclegową stanowią obiekty: Hotel „Zaulek” w Olszynie, Ośrodek Wypoczynkowy Politechniki Wrocławskiej w Zapuście, Ośrodek „Tramp” w Karłowicach, Hotel „Denver” w Karłowicach, Ośrodek Wypoczynkowy „Rajsko” w Bożkowicach, Ośrodek Wypoczynkowy Olszyńskich Fabryk Mebli w Karłowicach, Noclegi – Janusz Remiszewski w Olszynie.

Według danych z gminy (1999 r.) liczba miejsc noclegowych na terenie gminy Olszyna wynosi 420.

Bardzo atrakcyjnym pod względem turystycznym jest również teren gminy Leśna. Przez gminę prowadzą malownicze szlaki turystyczne, znajdują się też interesujące obiekty kultury materialnej (m. in. średniowieczny zamek Czocho).

Na terenie gminy Leśna liczba miejsc noclegowych wynosi 260 (ośrodki wczasowe i szkoleniowe). Ponadto są trzy gospodarstwa agroturystyczne (Świecie, Stankowice, Zacisze).

Na terenie gmin – Siekierczyn i Platerówka brak jest bazy noclegowej, natomiast w gminie Lubań znajduje się 1 gospodarstwo agroturystyczne (Nawojów Łużycki).

Według danych z gmin (1999 r.), udział dochodu wynikającego z działalności turystycznej w dochodach gminy jest nieznaczny (jedynie na terenie gminy Olszyna w 1998 r. – 2%, w 1999 r. – 3%).

5.3. WAŻNIEJSZE IMPREZY KULTURALNE, TURYSTYCZNE ZWIĄZANE Z HISTORIĄ I TRADYCJAMI O ZASIĘGU PONADGMINNYM

- ♦ Rajd rowerowy „Zaręba – Siekierczyn – Frydlant” (zasięg – gmina Siekierczyn i Pogórze Izerskie w Czechach;
- ♦ Gminny Przegląd Dziecięcych Zespołów Artystycznych (Zaręba);
- ♦ Festyny rekreacyjno – sportowe (Siekierczyn, Zaręba) o zasięgu gminnym oraz gminy sąsiednie;
- ♦ zawody motocrossowe w Olszynie (ponadgminny).

SZANSE I ZAGROŻENIA ORAZ MOCNE I SŁABE STRONY OBSZARÓW WIEJSKICH POWIATU LUBAŃSKIEGO

analiza strategiczna

Analiza strategiczna obejmuje rozpoznanie jego sił i słabości, czyli mocnych i słabych stron (analiza wewnętrzna) oraz szans i zagrożeń (analiza zewnętrzna), wynikających ze stanu obecnego i przyszłych zmian otoczenia.

Analiza ta uwzględnia ustalenia poczynione przez zespół „liderów powiatu”, zawarte w „Strategii Rozwoju Powiatu Lubańskiego”.

W celu określenia możliwości rozwoju obszarów wiejskich (szans) poddano analizie czynniki, wynikające z otoczenia, które mogą wspomóc ich rozwój.

SZANSE ROZWOJOWE WYNIKAJĄCE Z OTOCZENIA

1. Położenie w rejonie o wysokiej atrakcyjności inwestycyjnej.
2. Położenie w strefie przygranicznej.
3. Wysokie walory przyrodniczo – krajobrazowe, wynikające z położenia geograficznego.
4. Korzystne warunki dla przygranicznej wymiany dóbr i usług (ekonomiczne, polityczne i przestrzenne).
5. Zaawansowane procesy euroregionalizacji.
6. Unikalne i liczne obiekty dziedzictwa kulturowego.
7. Korzystne warunki do wypoczynku oraz różnych form turystyki.

ZAGROŻENIA ROZWOJOWE WYNIKAJĄCE Z OTOCZENIA

1. Położenie w rejonie wymagającym wielokierunkowej restrukturyzacji gospodarczej.
2. Duża konkurencyjność otoczenia w zakresie turystyki.
3. Brak bliskości przestrzennej z regionalnym (dolnośląskim) centrum dyspozycyjno – decyzyjnym.
4. Niekorzystne położenie w stosunku do dużych ośrodków wiejskich.
5. Ekstensywny poziom organizacji rolnictwa.
6. Niedostateczne wsparcie finansowe gmin ze strony państwa.
7. Stosunkowo niskie dochody budżetu gmin.
8. Zaawansowana degradacja regionalnego ekosystemu.
9. Brak krajowego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Dla celów analitycznych wyróżniono następujące wewnętrzne potencjały obszarów wiejskich:

MOCNE STRONY

1. Atrakcyjny układ środowiska naturalnego.
2. Przygraniczne położenie.
3. Zbiorniki wodne (Leśniański i Złotnicki).
4. Unikalne obiekty dziedzictwa kulturowego.
5. Atrakcyjne elementy środowiska przyrodniczego.
6. Zasoby surowców mineralnych (np. kopaliny).
7. Rozwinięta w znacznym stopniu infrastruktura turystyczna.
8. Stabilizacja demograficzna.

9. Tradycje handlowe.
10. Bliskość chłonnych rynków zbytu (niemiecki, czeski).
11. Możliwość uprawiania agroturystyki.
12. Oferowanie zdrowej żywności, pochodzącej z gospodarstw ekologicznych.

SŁABE STRONY

1. Wadliwa struktura obszarowa rolnictwa indywidualnego (rozdrobnienie agrarne).
2. Gleby o średniej i niskiej wartości bonitacyjnej oraz niekorzystne ukształtowanie terenu.
3. Niski poziom infrastruktury technicznej i społecznej.
4. Niskie dochody gospodarstw rolnych.
5. Bariery psychologiczne mieszkańców wsi dotyczące podejmowania ryzyka.
6. Niechęć rolników do tworzenia wspólnych przedsięwzięć gospodarczych.
7. Wysoka stopa bezrobocia.
8. Brak dostępności do obiektów i urządzeń obsługi rolnictwa.
9. Niski poziom wykształcenia.
10. Trudność ze zbytem produktów rolnych.
11. Zły stan techniczny dróg powiatowych i gminnych.
12. Ograniczony zakres oraz niezadowalający stan infrastruktury ochrony zdrowia na wsiach.
13. Niska dostępność personelu służby zdrowia na terenach wiejskich.
14. Znaczna skala potrzeb w zakresie pomocy społecznej.

Analiza słabości i zagrożeń obszarów wiejskich powiatu lubańskiego, z drugiej strony analiza szans, wynikających z sytuacji w ich otoczeniu, pozwalają wskazać następujące kierunki dalszego rozwoju terenów wiejskich:

- ◆ wielofunkcyjny charakter obszarów wiejskich
- ◆ modernizacja i restrukturyzacja rolnictwa
- ◆ stworzenie nowych miejsc pracy w pozarolniczych, głównie usługowych dziedzinach lokalnej gospodarki
- ◆ wszechstronny rozwój turystyki, w tym agroturystyki na obszarach wiejskich
- ◆ rozwój i doskonalenie infrastruktury na wsi
- ◆ prowadzenie proekologicznej orientacji rozwoju obszarów wiejskich
- ◆ podjęcie działań marketingowych i promocyjnych na rzecz wsi.

2. STRATEGICZNE CELE ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH POWIATU LUBAŃSKIEGO DO ROKU 2010.

2.1 WIZJA ROZWOJU TERENÓW WIEJSKICH.

Dzięki wykorzystaniu wszystkich atutów i szans rozwoju terenów wiejskich powiatu przy jednoczesnym ograniczeniu słabości i zagrożeń rozwojowych istnieją realne szanse urzeczywistnienia do 2010 roku następujących wizji rozwoju obszarów wiejskich powiatu:

A. Wsie powiatu lubańskiego będą atrakcyjnym miejscem o walorach turystycznych. Rejonami wysokiej aktywności turystycznej będą szczególnie tereny nad Zbiornikami Leśniańskim i Złotnickim (wsie letniskowe). Na terenach wiejskich funkcjonować będzie sieć gospodarstw agroturystycznych. Rozwojowi funkcji turystycznej (w tym agroturystycznej) towarzyszyć będzie wysoki standard oferowanych usług oraz szeroka gama dodatkowych atrakcji (np. forma wczasów w siodle). Poprawi się znacznie jakość wszystkich komponentów środowiska przyrodniczego.

B. Warunki gospodarowania w rolnictwie ulegną znacznej poprawie. Poprawi się struktura obszarowa gospodarstw, powstaną duże wyspecjalizowane gospodarstwa, a także gospodarstwa modelowe (pszczelarstwo, uprawa ziół, hodowla owiec i kóz, przetwórstwo wytwarzanych lokalnie produktów rolnych). Znaczący udział w rolnictwie będą miały gospodarstwa ekologiczne, produkujące zdrową żywność. Funkcjonować będzie Lubański Rynek Rolny wraz z zakładem przetwórstwa płodów rolnych.

C. Atrakcyjny – w swojej różnorodności- będzie rynek pracy na wsi, oferujący nowe formy zatrudnienia, w których znaczny udział będą mieć lokalnie zorganizowane miejsca pracy związane, m. in. z rozwojem „małego biznesu” oraz obsługą turystów, znacznie poprawi się sytuacja dochodowa mieszkańców wsi, dzięki wyraźnemu ograniczeniu zjawiska bezrobocia. Pozytywnym zmianom na rynku pracy będzie sprzyjać odpowiedni rozwój szkolnictwa zawodowego.

D. Standard warunków i obsługi ludności wiejskiej ulegnie zdecydowanej poprawie, a dzięki wzmocnieniu wielofunkcyjnego rozwoju wsi zostaną stworzone stabilne podstawy ekonomiczne. Społeczność wiejska będzie zaangażowana w proces odnowy wsi, który da im możliwość samorealizacji i poczucie uczestnictwa we wspólnocie i współtworzeniu. Infrastrukturalne warunki bytu społeczności wiejskiej ulegną znacznej poprawie. Cechować je będzie dość wysoka powszechność korzystania z sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej a także dostępność usług społecznych.

Przedstawiona w punktach A-D ogólna wizja stanu obszarów wiejskich odpowiada określonej przez zespół lokalnych liderów **MISJI**, która zawiera się w stwierdzeniu:

WYSOKA JAKOŚĆ ŻYCIA WSPÓLNOTY WIEJSKIEJ

2.2. HIERARCHICZNA STRUKTURA CELÓW I ZADAŃ ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH.

2.2.1. Istota celów strategicznych.

Podstawowym celem rozwoju obszarów wiejskich powiatu lubańskiego jest zrównoważony rozwój wszystkich funkcji, który powinien zmierzać do poprawy i optymalnego wykorzystania ich walorów przyrodniczych, kulturowych i istniejącego potencjału ekonomiczno – społecznego.

Ideą tej koncepcji jest wyeliminowanie dysproporcji rozwojowych oraz tworzenia warunków zaspokojenia bieżących potrzeb bez konieczności ograniczenia możliwości działania przyszłych pokoleń.

Nadrzędnym (wobec innych) celem rozwoju obszarów wiejskich powiatu lubańskiego jest zatem:

ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ WIELOFUNKCYJNY OBSZARÓW WIEJSKICH

CELE STRATEGICZNE ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH TO:

1. wysoki poziom warunków życia społeczności wiejskiej,
2. dobry wizerunek wsi,
3. poprawa warunków gospodarowania w rolnictwie,
4. wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich (różnicowanie działalności gospodarczej terenów wiejskich),
5. rozwój i doskonalenie infrastruktury technicznej i społecznej.

Celom strategicznym podporządkowane są tzw. „cele operacyjne”, a tym ostatnim, tzw. „bieżące działania strategiczne”.

Strategia rozwoju obszarów wiejskich zawiera bowiem hierarchiczną strukturę celów i wynikających z nich zadań.

2.2.2. CELE OPERACYJNE I ZADANIA STRATEGICZNE.

Zadania strategiczne stanowią podstawę „piramidy” w hierarchicznej strukturze celów rozwoju obszarów wiejskich; ogniwem pośrednim są bowiem cele operacyjne, zaś „wierzchołkiem” cele strategiczne.

Istotnym do rozwiązania zagadnieniem jest określenie stopnia pilności poszczególnych zadań strategicznych.

W tym celu zadania podzielono na trzy grupy:

- A. zadania, których realizacja lub rozpoczęcie nastąpić powinno w latach 2000 – 2002,
- B. zadania, których realizacja lub rozpoczęcie nastąpić powinno w latach 2003 – 2006,
- C. zadania, których realizacja lub rozpoczęcie nastąpić powinno w latach 2007 – 2010.

Cele operacyjne i zadania strategiczne rozwoju obszarów wiejskich powiatu lubańskiego.

Cel operacyjny	Zadania strategiczne	Ranga zadania A – lata 2000-2002 B – lata 2003-2006 C – lata 2007-2010	Instytucja realizująca i współpracująca	Źródła finansowania zadania
1	2	3	4	5
1. „Odnowa wsi”	Opracowanie programu dla terenów wiejskich „Odnowa wsi”	A	OWROW WODR, FLW, gminy, Starostwo Powiatowe	środki pomocowe SAPARD
	Utworzenie w ramach Lubańskiej Agencji Rozwoju Powiatu – Ośrodka Wspierania Rozwoju Obszarów Wiejskich	A	Zarządy powiatu, gmin, LARP	budżety gmin, powiatu
	Utworzenie Forum Liderów Wiejskich	A	Gminy, OWROW, Starostwo Powiatowe	-
	Powiatowy konkurs na najlepszą zagrodę	A	WODR, szkoły wiejskie, Starostwo Powiatowe, gminy	środki pomocowe SAPARD

2. Ograniczenie poziomu bezrobocia na wsi	Opracowanie programu „Rozwój i różnicowanie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich” „wielofunkcyjny rozwój wsi”	A	OWROW, WODR, Starostwo Powiatowe, PUP, PCI i PKiR, gminy	środki pomocowe SAPARD
	Tworzenie pozarolniczych miejsc pracy na terenach wiejskich (w tym dla odchodzących z rolnictwa)	A - C	Inwestorzy, Powiatowy Urząd Pracy, Starostwo Powiatowe	środki inwestorów, środki programu SAPARD
	Edukacja młodzieży wiejskiej (zwiększenie wskaźnika skolaryzacji wśród młodzieży wiejskiej) poprzez: - upowszechnienie szkolnictwa na poziomie maturalnym (młodzieżowe, dla dorosłych) - kursy, szkolenia - stworzenie możliwości podejmowania studiów licencjackich na terenie powiatu	A - C	Starostwo Powiatowe – Wydział Infrastruktury Społecznej, Powiatowy Urząd Pracy, szkoły	budżet powiatu, budżet Wojewody i MEN, SAPARD
3. Poprawa warunków gospodarowania w rolnictwie	Szeroka informacja o możliwościach korzystania z odpowiednich funduszy pomocowych (np. SAPARD, PHARE CBC)	A	Starostwo Powiatowe, Wydział Rolnictwa i Ochrony Środowiska, Ośrodek Wspierania Rozwoju Obszarów Wiejskich	środki własne
	Wspieranie przedsięwzięć ukierunkowanych na poprawę struktury obszarowej rolnictwa indywidualnego	A - C	AWRSP, OWROW, gminy, Starostwo Powiatowe	
	Powołanie Lubańskiego Rynku Rolnego wraz z zakładem przetwórstwa i opracowanie koncepcji rozwoju usług i przetwórstwa produktów rolnych	A	WODR, Zarząd Powiatu, Izba Rolnicza, gminy, OWROW	środki pomocowe SAPARD, budżety gmin i powiatu, inwestorzy
	Zainicjowanie tworzenia grup producenckich	A	OWROW, Izba Rolnicza, WODR, gminy, Starostwo Powiatowe	
	Diagnozowanie rynku producentów żywności ekologicznej oraz opracowanie i wdrożenie koncepcji rozwoju produkcji żywności ekologicznej	B - C	OWROW WODR Izba Rolnicza	środki pomocnicze SAPARD

4. Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej, społecznej i turystycznej na obszarach wiejskich	Sporządzenie inwentaryzacji infrastruktury technicznej i społecznej obszarów wiejskich i opracowanie programu jej rozwoju do 2010 roku	A	Starostwo Powiatowe we współpracy z gminami	środki własne
	Pozyskiwanie środków pomocowych programów SAPARD, PHARE na inwestycje infrastrukturalne	A - C	Starostwo Powiatowe, gminy, związki gmin	środki pomocowe SAPARD, PHARE, CBC
	Rozwój bazy turystycznej na terenach obszarów wiejskich – promocja i marketing usług turystycznych, w tym: - agroturystyki - turystyki kwalifikowanej (wędkarstwo, kajakarstwo, piesze wędrówki, wczasy w siodle, rajdy konne) - turystyki schroniskowej w oparciu o gospodarstwa wiejskie (sieć sezonowych tanich schronisk młodzieżowych, promocja)	A - C	Powiatowe Centrum Informacji i Promocji Kultury i Rekreacji we współpracy z gminami zainteresowanymi, podmiotem turystycznym, inwestorzy	środki budżetów powiatu oraz podmiotów gospodarki turystycznej, SAPARD, ARiMR
	Modernizacja dróg gminnych i powiatowych	A	Powiatowy Zarząd Dróg, gminy	budżety powiatu i gmin.
	Rozbudowa ścieżek rowerowych oraz opracowanie mapy ścieżek rowerowych	A - B	Starostwo Powiatowe, Powiatowy Zarząd Dróg, gminy, inwestorzy sektora prywatnego	fundusze PHARE, CBC, budżety powiatu i gmin

Inne cele i zadania operacyjne, dotyczące obszarów wiejskich zostały umieszczone w „Strategii Rozwoju Powiatu Lubańskiego”.

3. ZAGADNIENIA REALIZACJI STRATEGII OBSZARÓW WIEJSKICH.

3.1. ORGANIZACYJNE ASPEKTY REALIZACJI STRATEGII.

Doświadczenia krajów Unii Europejskiej wskazują, że w gospodarce rynkowej siła i skuteczność przełamywania barier rozwoju na szczeblu lokalnym jest pochodną profesjonalizmu działania lokalnych instytucji wspierających i stymulujących przedsiębiorczość społeczności lokalnej i lokalnych podmiotów gospodarczych. Skuteczną formą takich instytucji są działające już w gminach fundacje rozwoju lub agencje rozwoju lokalnego.

Istotną rolę w tym zakresie pełnić winna przewidywana do powołania Lubańska Agencja Rozwoju Powiatu. W jej ramach zostanie utworzony Ośrodek Wspierania Rozwoju Obszarów Wiejskich (OWROW), który będzie pełnił funkcje edukacyjne, integracyjne i pomocowe.

Koordynatorem zadań związanych z realizacją strategii będzie Zespół ds. Koordynacji Wdrażania Strategii, który zostanie utworzony w Starostwie Powiatowym.

Dla skutecznego i sprawnego wdrażania projektów Zespół prowadzić będzie współpracę z różnymi partnerami, zakres podmiotów współdziałających w celu kompleksowego wdrażania strategicznych ustaleń wynikać będzie z merytorycznych treści poszczególnych celów i zadań strategicznych.

3.2 FINANSOWE ASPEKTY REALIZACJI STRATEGII.

Efektywne wdrażanie ustaleń Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich Powiatu Lubańskiego wymaga silnego zintegrowania strony rzeczowej poszczególnych zadań strategicznych z finansowymi możliwościami ich realizacji. Rozwiązaniem w tym zakresie nie może być jedynie coroczne przeznaczanie określonej części dochodów budżetu powiatu na zadania wynikające z przyjętej Strategii.

Realizacja celów i zadań strategicznych zależeć będzie głównie od możliwości pozyskania, przez bezpośrednich beneficjentów zaplanowanych zadań, środków pochodzących z zewnątrz. **Szczególnie ważnym źródłem finansowania zadań powinny być przedakcesyjne fundusze pomocowe Unii Europejskiej, a mianowicie :**

- **Program SAPARD,**
- **Program PHARE 2,**
- **Program ISPA.**

Najważniejszym dla obszarów wiejskich jest Program SAPARD – Przedakcesyjny Instrument Wspierania Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich. W budżecie UE, na lata 2000-2006 na ten cel przeznaczone zostało 560 mln EURO rocznie dla 10 państw kandydujących do Unii, z których Polska otrzyma rocznie 168,68 mln EURO.

Pomoc SAPARD ma charakter grantu (dotacji) udzielonego tytułem zwrotu za część kosztów przedsięwzięcia. Wsparcie finansowe z programu SAPARD stanowić będzie uzupełnienie środków własnych (środków ze szczebla krajowego, wojewódzkiego, powiatowego, gminnego, środków prywatnych inwestorów). Beneficjentami projektów mogą być osoby fizyczne – prywatni przedsiębiorcy, samorządy terytorialne, organizacje, instytucje.

Dofinansowanie z programu SAPARD może wynieść nie więcej niż 75 % ogólnej sumy wydatków publicznych przeznaczonych na dane przedsięwzięcie :

- dla przedsięwzięć generujących dochód wsparcie środkami publicznymi wynosić będzie maksymalnie 50 %; tak więc dla tego typu przedsięwzięć wsparcie z projektu SAPARD może maksymalnie wynosić 75 % z 50 % tj. 37,5 % wartości projektu,
- dla projektów, których realizacja nie generuje dochodu wsparcie finansowe z programu SAPARD nie może przekraczać 75 %.

Przyznanie środków zostanie poprzedzone przygotowaniem projektu przedsięwzięcia przewidującego udział środków z funduszu SAPARD. Projekt ten musi być zaakceptowany przez powołane w tym celu krajowe instytucje i organizacje na szczeblu regionu i kraju.

Głównymi celami programu SAPARD w Polsce są :

- poprawa konkurencyjności polskiego rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego, zarówno na rynku krajowym jak i na rynku międzynarodowym,
- dostosowanie sektora rolno-spożywczego do wymagań sanitarnych i weterynaryjnych Unii Europejskiej,
- wsparcie wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich poprzez rozwój infrastruktury technicznej oraz tworzenie warunków do podejmowania pozarolniczej działalności gospodarczej na wsi.

Za działania priorytetowe uznano :

- poprawę przetwórstwa i marketingu produktów rolnych i rybnych, poprzez :
 - Ø modernizację budynków, ich wyposażenia, linii technologicznych, usprawnienie systemów kontroli (wprowadzenie HACCP), szkolenie pracowników,
 - Ø inwestycje poprawiające warunki ochrony środowiska w zakładach, racjonalizację gospodarki wodnej i energetycznej (dotyczy przetwórstwa mleka, mięsa (czerwonego i białego) oraz ryb,
 - Ø wsparcie dla grup producentów owoców i warzyw,
- inwestycje w gospodarstwach rolnych, poprzez :
 - Ø restrukturyzację produkcji roślinnej i zwierzęcej,
 - Ø modernizację gospodarstw specjalistycznych,
 - Ø zapobieganie zanieczyszczeniu środowiska w wyniku działalności rolniczej.
- rozwój i poprawę infrastruktury obszarów wiejskich, poprzez :
 - Ø poprawę dostępności i jakości wody,
 - Ø zagospodarowanie ścieków komunalnych,
 - Ø utylizację odpadów,
 - Ø budowę dróg,
 - Ø zaopatrzenie w energię i rozwój telekomunikacji,
- różnicowanie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich, poprzez :
 - Ø inwestycje tworzące stałe miejsca pracy i poszerzające działalność gospodarstw rolnych o drobne usługi, przetwórstwo, rzemiosło, niekonwencjonalne rolnictwo i inne,
 - Ø wsparcie działań marketingowych, informacyjnych i promocyjnych,
 - Ø programy pilotażowe rolnośrodowiskowe i zalesień.

Drugi fundusz przedakcesyjny PHARE 2 jest kontynuacją funkcjonującego od 1989 roku programu pomocowego Unii Europejskiej dla państw Europy Środkowej. Początkowo pomoc ta dotyczyła tylko Polski i Węgier. Obecnie programem PHARE objętych jest 11 państw. Zasadniczym celem programu jest pomoc w restrukturyzacji gospodarki i systemu politycznego. Od 1999 roku program jest też podstawowym instrumentem pomocy w osiągnięciu członkostwa w Unii Europejskiej przez kandydujące kraje.

W ramach programu PHARE w latach 2000-2006 funkcjonował będzie program PHARE Cross Border Co-operation – Program Współpracy Przygranicznej PHARE. Udział PHARE CBC w całości budżetu PHARE wynosić będzie ok. 26 %.

Celem PHARE CBC 2000-2006 jest wsparcie współpracy przygranicznej sąsiadujących ze sobą krajów, poprzez :

- wspieranie dialogu i współpracy pomiędzy samorządami lokalnymi, podmiotami gospodarczymi i mieszkańcami po obu stronach granicy,
- równoważenie poziomu życia mieszkańców terenów przygranicznych obu krajów.

Powiat lubański leży w pasie powiatów objętych programami PHARE CBC :

- **Polska – Niemcy**
- **Polska – Czechy.**

Dotacja z PHARE CBC dla Polski na 2000 rok wynosi 54 mln EURO, w tym dla pogranicza :

- polsko-niemieckiego : 45 mln EURO,
- polsko-czeskiego : 5 mln EURO.

Beneficjentami projektów dofinansowanych z funduszu PHARE CBC mogą być :

- władze gminne,
- związki gminne,
- organizacje społeczne,
- władze euroregionów.

W ramach programu PHARE CBC mogą być realizowane projekty, przynoszące efekt transgraniczny dla sąsiednich krajów :

- projekty „twarde” (infrastrukturalne), w których udział PHARE CBC musi wynieść minimum 2 mln EURO, natomiast wkład własny beneficjenta min. 25 % wartości projektu,
- projekty „miękkie” (szkolenia, doradztwo, cele kulturalne itp.) o wartości od 800-47500 EURO.

Za działania priorytetowe możliwe do dofinansowania z tego funduszu uznano :

- rozwój przedsiębiorczości i współpracy okołobiznesowej, w tym :
 - Ø promocję współpracy gospodarczej,
 - Ø wsparcie lokalnego rozwoju gospodarczego, w tym turystyki,
 - Ø transfer technologii, wsparcie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw,
- rozwój infrastruktury, w tym :
 - Ø rozwój infrastruktury transportowej, w szczególności jako dopełnienie sieci transeuropejskich (drogi, mosty, przejścia graniczne),
 - Ø rozwój infrastruktury komunalnej (gazyfikacja, elektryfikacja),
- ochronę środowiska, w tym :
 - Ø budowę lub modernizację oczyszczalni ścieków,
 - Ø zarządzanie odpadami,
 - Ø prewencję przeciwko skażeniom powietrza,
 - Ø promowanie ekologicznych źródeł energii,
- rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich, w tym :
 - Ø promowanie rozwoju obszarów wiejskich (np. agroturystyka),
- inwestowanie w zasoby ludzkie – poprzez szkolenia, zatrudnienie, w tym :
 - Ø przedsięwzięcia z zakresu walki z bezrobociem (szkolenia zawodowe, zmiana kwalifikacji zawodowych itp.),
 - Ø promowanie integracji w obszarze rynku pracy,
 - Ø przedsięwzięcia w zakresie edukacji,
 - Ø inicjatywy związane z zatrudnieniem lokalnym,
- inne formy współpracy (np. w zakresie bezpieczeństwa, współpraca kulturalna, projekty „ludzie dla ludzi” itp.), w tym :
 - Ø wsparcie służb na granicy państwowej (Policja, Straż Graniczna).

Trzeci fundusz przedakcesyjny UE ISPA jest dla obszarów wiejskich praktycznie poza zasięgiem, gdyż przy pomocy tego funduszu będą realizowane tylko bardzo duże inwestycje z zakresu :

- ochrony środowiska,
- infrastruktury transportowej.

Całościowy koszt przedsięwzięcia realizowanego w ramach funduszu ISPA nie może być niższy niż 5 mln EURO.

Jedynym realnym programem do sfinansowania z funduszu ISPA, który dotyczyłby również obszarów wiejskich powiatu lubańskiego, jest program „Master Plan Czysta Kwisa”.

Zadaniem tego programu byłoby kompleksowe uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej obszarów położonych w zlewni rzeki Kwisy.

Beneficjentem takiego programu powinien być Związek Gmin „Kwisa”.

Wszystkie projekty dofinansowywane z funduszy przedakcesyjnych Unii Europejskiej muszą być realizowane przy udziale środków publicznych, których udział w całkowitej wartości projektu nie może być mniejszy niż 25 %.

Z tego względu konieczne będzie pozyskanie przez beneficjentów projektów środków ze szczebla krajowego (np. Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, NFOŚGW), wojewódzkiego (np. WFOŚGW), celem uzupełnienia środków własnych do wysokości 25 % wydatków publicznych.

Ponadto realizację celów i zadań strategicznych, bezpośrednio i pośrednio może wspierać wiele innych instytucji i fundacji, takich jak :

- ▼ Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej,
- ▼ banki (poprzez udzielanie odpowiednich pożyczek i kredytów),
- ▼ EKOFUNDUSZ,
- ▼ Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej,
- ▼ sponsorzy sektora prywatnego i publicznego.

Środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Wsi Polskiej przeznaczone są na dotowanie rozwoju infrastruktury wiejskiej (budowy wiejskich ośrodków zdrowia, składowisk odpadów) oraz kredytów preferencyjnych na rolnictwo, telefonizację, gazyfikację, oświatę, doradztwo rolnicze i drogi na wsi.

Ekofundusz, który powstał 1992 roku jako fundacja zarządzająca środkami finansowymi pochodzącymi z zamiany części długu zagranicznego Polski na wspieranie działań w zakresie ochrony środowiska, dofinansowuje projekty zajmujące się :

- zmniejszeniem emisji gazów powodujących zmiany klimatyczne Ziemi, poprzez :
 - Ø ograniczenie emisji dwutlenku węgla,
 - Ø redukcję emisji metanu,
 - Ø eliminację freonów, halonów z przemysłu,
- ograniczeniem transgranicznego przepływu zanieczyszczeń powietrza, poprzez :
 - Ø eliminację emisji dwutlenku siarki,
 - Ø ograniczenie emisji tlenków azotu,
- ograniczeniem zanieczyszczenia Morza Bałtyckiego, poprzez :
 - Ø budowę oczyszczalni ścieków,
- zachowaniem różnorodności przyrodniczej, poprzez :
 - Ø ochronę roślin i zwierząt zagrożonych wyginięciem,
 - Ø ekologiczne gospodarowanie zasobami leśnymi,
 - Ø zachowanie istniejących obszarów wodno-błotnych,
 - Ø odnowę zdegradowanych obszarów.

Ekofundusz może wspierać zarówno inwestycje nowo rozpoczynane, jak i będące w fazie realizacji. Podpisanie umowy z Ekofunduszem może nastąpić jedynie wtedy, gdy projekt posiada pełne zabezpieczenie finansowe. W szczególnych wypadkach, gdy inwestorem są władze samorządowe lub jednostki budżetowe wykraczające projektami poza zadania statutowe, dofinansowanie może osiągnąć 50 %. Natomiast w projektach dotyczących

zachowania różnorodności przyrodniczej, gdzie nie można liczyć na zwrot poniesionych nakładów udział Ekofunduszu może sięgnąć nawet 80 % kosztów projektu.

Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej, swoje środki przeznacza m.in. na :

- wymianę młodzieży oraz budowę schronisk i miejsc spotkań młodzieży,
- projekty w dziedzinie ochrony środowiska, transportu, telekomunikacji oraz inne inwestycje infrastrukturalne,
- restaurowanie i zachowanie pomników kultury o historycznym znaczeniu oraz tworzenie, utrzymanie i rozbudowę miejsc pamięci.

Reasumując, należy wskazać, że największą szansą szybkiego rozwoju obszarów wiejskich powiatu lubańskiego, będzie możliwość pozyskania do realizacji zadań strategicznych środków z funduszy pomocowych UE, a przede wszystkim z funduszy SAPARD i PHARE CBC.

Z tego względu należy stworzyć dla beneficjentów poszczególnych projektów, możliwość pozyskania z różnych krajowych źródeł środków, zapewniających wymagalny minimalny udział środków własnych, w tym środków publicznych (np. tanich kredytów, pożyczek, dotacji itp.).

Działania władz powiatu powinny się skupić przede wszystkim na inicjowaniu i koordynowaniu projektów realizujących zadania strategiczne oraz na zapewnieniu szerokiej informacji i pomocy dla beneficjentów tych projektów, umożliwiającej pozyskiwanie środków na realizację tych zadań, zarówno z funduszy pomocowych Unii Europejskiej, jak i środków krajowych, zapewniających udział własny oraz udział środków publicznych w ogólnej wartości poszczególnych zadań.

3.3. MONITORING WDRAŻANIA STRATEGII

Kompleksowe, a przy tym efektywne kontrolowanie procesu wdrażania strategii rozwoju obszaru wiejskich jest odpowiedzialnym i ważnym zadaniem.

Proponuje się systematyczny monitoring, jako metoda ciągłej oceny procesu wdrażania Strategii poprzez: stałą obserwację, prezentację i prowadzenie analiz uzyskiwanych wyników. Monitoring prowadzony będzie przez Zarząd Powiatu, w oparciu o informacje przygotowawcze i przedkładane przez Zespół ds. Koordynacji Wdrażania Strategii i Ośrodek Wspierania Rozwoju Obszarów Wiejskich (OWROW).

Niezmiernie ważnym źródłem informacji w tym zakresie będą wyniki prowadzonych cyklicznie badań lokalnej opinii publicznej.

Efekty realizacji poszczególnych celów i zadań strategicznych nie zawsze mogą się ujawnić w krótkim okresie.

Do pomiaru skuteczności i efektywności projektu przyjęto zespół mierników, których poziom i korzystne tendencje będą uznawane za bezpośrednie, czy też pośrednie skutki realizacji Strategii.

Mierniki oceny stopnia realizacji poszczególnych celów operacyjnych (pośrednio celów strategicznych) przedstawionych w „Strategii Obszarów Wiejskich” przedstawia poniższa tabela.

Cele operacyjne	Wskaźniki	Źródła informacji
1. „Odnowa wsi”	⇒ pozytywne opinie mieszkańców o wyglądzie miejscowości wiejskich i warunkach życia w środowisku wiejskim powiatu (min. 50% respondentów)	Starostwo Powiatowe badania ankietowe Urząd Statystyczny
2. Ograniczenie bezrobocia na wsi.	⇒ spadek bezrobocia do poziomu nieprzekraczającego 7% do roku 2010 (bezrobotni określani według obecnie obowiązujących zasad ustawowych) ⇒ wzrost stopnia podejmowania nauki przez młodzież wiejską w szkołach średnich (ogólnokształcących i zawodowych) do 80 % w okresie do 2010 roku ⇒ wzrost wskaźnika skolaryzacji wśród młodzieży wiejskiej na poziomie maturalnym i wyższym do 50 % w okresie do 2010 roku	Powiatowy Urząd Pracy Urząd Statystyczny Szkoły ponadpodstawowe Urząd Statystyczny Szkoły ponadpodstawowe Uczelnie wyższe Urząd Statystyczny
3. Poprawa warunków gospodarowania w rolnictwie.	⇒ systematyczna poprawa struktury agrarnej rolnictwa indywidualnego ⇒ systematyczny rozwój usług i przetwórstwa płodów rolnych, dostosowanych do warunków Unii Europejskiej ⇒ poprawa rynku zbytu płodów rolnych ⇒ systematyczny rozwój rynku producentów żywności ekologicznej	Urząd Statystyczny Izba Rolnicza WODR Urząd Statystyczny Izba Rolnicza WODR Izba Rolnicza WODR Izba Rolnicza WODR
4. Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej, społecznej i turystycznej na obszarach wiejskich	⇒ systematyczna poprawa poziomu zestawu wskaźników obrazujących poziom dostępności urządzeń i instytucji infrastrukturalnych na wsi ⇒ systematyczny rozwój bazy turystycznej (w tym agroturystycznej) na terenach wiejskich	Urząd Statystyczny. Urząd Statystyczny

3.4. PROJEKTY REALIZACYJNE

W procesie rozwoju obszarów wiejskich konieczne staje się opracowanie projektów realizacyjnych (w formie pełnej lub skróconej, metrykalnej) zawierających m.in. cel i opis projektu, odniesienie do celów strategicznych, zasady zarządzania projektem (sposób realizacji projektu), harmonogram realizacji, ogólny budżet i źródła finansowania oraz spodziewane efekty jego realizacji.

Metryki projektów realizacyjnych sporządzone zostały dla następującej grupy zadań strategicznych:

- ▼ Opracowanie programu dla terenów wiejskich – „Odnowa wsi”,
- ▼ Opracowanie programu – „Rozwój i różnicowanie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich”,
- ▼ Opracowanie programu poprawy warunków gospodarowania w rolnictwie,
- ▼ Opracowanie programu – „Rozwój i doskonalenie infrastruktury obszarów wiejskich”

METRYKA PROJEKTU
REALIZUJĄCA ZADANIE STRATEGICZNE NR 1
pt. „OPRACOWANIE PROGRAMU
DLA TERENÓW WIEJSKICH – ODNOWA WSI”

1. OPIS ZADANIA.

Odnowa wsi jest procesem społecznym i gospodarczym, obejmującym najistotniejsze dziedziny funkcjonowania społeczności lokalnej, przekształcającym strukturę wsi. Zmiany obejmują miejsce zamieszkania i jego najbliższe otoczenie, infrastrukturę, organizację przestrzeni publicznej i sferę usług, zaspokajanie potrzeb bytowych i duchowych, komunikację i bezpieczeństwo.

Proces ten w efekcie tworzy korzystne warunki i pozytywne impulsy dla nowych dziedzin gospodarowania.

Wywołuje również osobiste zaangażowanie mieszkańców wsi, dając możliwość samorealizacji i poczucie uczestnictwa we wspólnocie i współtworzeniu.

Program odnowy wsi ma już w Polsce swoje tradycje. Od końca 1996 r. wdrażany jest w województwie opolskim, przez Sejmik Samorządowy Województwa Opolskiego i aktualnie kontynuowany przez obecny Samorząd Województwa oraz w byłym województwie legnickim.

Program odnowy wsi cechuje:

- ♣ kompleksowość – rozwój wsi jest efektem oddolnego określenia i realizowania całości wizji wsi,
- ♣ wykorzystanie zaangażowania społeczności wiejskiej jako motoru przemian,
- ♣ wsparcie działań społeczności lokalnej przez gminę, powiat i region.

ORGANIZACJA PROGRAMU

Organizacja programu powinna opierać się na strukturze samorządu terytorialnego, natomiast przedsięwzięcie – w ramach polityki regionalnej województwa.

Zasadniczą rolę należy jednak przypisać gminom.

Gminom należy zaproponować formalny tryb zgłoszenia do programu poprzez: uchwały rad gmin i rad sołeckich.

Także w poszczególnych gminach powinni zostać wyznaczeni pracownicy, pełniący funkcję koordynatora programu i członka zarządu, przejmującego odpowiedzialność za całość przedsięwzięcia.

Decyzja sołectwa o przystąpieniu do programu wiąże się ze wskazaniem lidera, który ma za zadanie skupienie wokół swej osoby zespołu – grupy odnowy wsi.

Role uczestników programu winny być określone w następujący sposób:

SPOŁECZNOŚĆ WSI

- organizuje się, wybiera lidera i tworzy grupę odnowy wsi,
- opracowuje plan rozwoju i program odnowy wsi,
- współpracuje z gminą w zakresie planowania przestrzennego i projektowania,
- ustala przedsięwzięcia priorytetowe,
- uczestniczy w realizacji przedsięwzięć wkładem organizacyjnym, finansowym i robocizną.

GMINA

- koordynuje program na swym terenie,
- udziela wsparcia liderowi i grupie odnowy wsi,
- zleca opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego,
- zapewnia projekty techniczne i wykonawstwo,
- uczestniczy w realizacji przedsięwzięć wkładem organizacyjnym i finansowym.

POWIAT

- koordynuje program odnowy wsi na terenie powiatu,
- udziela wsparcia liderom i grupom odnowy wsi na terenie powiatu,
- udziela szerokiej informacji o możliwościach korzystania z odpowiednich środków pomocowych,
- udziela pomocy w opracowaniu programów odnowy wsi

SEJMIK WOJEWÓDZTWA

- koordynuje program odnowy wsi na terenie województwa,
- zapewnia dostęp do wiedzy nt. technik odnowy wsi,
- ogniskuje na programie zainteresowanie instytucji regionalnych i krajowych, związanych z problematyką wsi, w celu pozyskania:

χ zachęt finansowych dla uczestników programu,

χ priorytetów w dostępie do środków ww. instytucji w zakresie ich zadań statutowych,

χ programów wspierających.

- podejmuje próby pozyskania wsparcia dla programu poprzez instrumenty polityki regionalnej państwa oraz środki Unii Europejskiej.

Niezbędnym i skutecznym warunkiem wdrożenia programu jest wola i aktywność społeczności lokalnej, jednak decydującą rolę w realizacji programu przypisuje się gminom.

Należy nadmienić, że w ramach opracowania i wdrożenia strategii rozwoju obszarów wiejskich powiatu lubańskiego, podstawowymi zadaniami operacyjnymi są:

1. Utworzenie w ramach Lubańskiej Agencji Rozwoju Powiatu – Ośrodka Wspierania Rozwoju Obszarów Wiejskich (funkcje edukacyjne, integracyjne, pomocowe),
2. Szeroka promocja dostępnych form preferencji dla obszarów wiejskich (w tym tworzonych przez programy pomocowe, m.in. SAPARD oraz tworzony fundusz gwarancyjny dla sektora małej przedsiębiorczości),
3. Eliminacja braków i niedociągnięć infrastrukturalnego zagospodarowania (technicznego i społecznego) na terenach wiejskich,
4. Wspierania przedsięwzięć ukierunkowanych na poprawę struktury obszarowej rolnictwa indywidualnego (w tym scalania i wymiany gruntów),
5. Tworzenia warunków dla rozwoju pozarolniczej i rolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich.

Jednym z priorytetowych zadań strategicznych powiatu jest również utworzenie Forum Liderów Wiejskich, które winno skupiać m.in. liderów wyłonionych z grup odnowy wsi.

W ramach programu „Odnova wsi” zostanie ogłoszony „Powiatowy konkurs na najlepszą zagrodę na wsi”.

2. ODNIESIENIE DO CELÓW STRATEGICZNYCH

Opracowanie i wdrożenie „Programu dla terenów wiejskich – odnowa wsi” jest zadaniem odnoszącym się do większości z wyznaczonych dla powiatu lubańskiego celów strategicznych. W szczególności jednak zadanie to odnosi się do wielofunkcyjnego rozwoju terenów wiejskich oraz do wzrostu aktywności gospodarczej i integracji społeczności wiejskiej.

3. ZARZĄDZANIE I SPOSÓB REALIZACJI PROJEKTU

Przedstawiony zakres projektu polegającego na opracowaniu i wdrożeniu programu dla terenów wiejskich p.n. „Odnova wsi” wymaga szerokiej współpracy zarządów gmin, władz powiatu i sejmiku samorządowego województwa.

Zadania operacyjne przewidziane do wdrożenia programu odnowy wsi wymagają bowiem stworzenia przez samorządowe władze wojewódzkie, powiatowe i gminne spójnego wewnętrznie instrumentarium oraz jego konsekwentnego stosowania.

Funkcję jednostki koordynującej działania w tym zakresie pełnić będzie Ośrodek Wspierania Rozwoju Obszarów Wiejskich, który zostanie utworzony w ramach Lubańskiej Agencji Rozwoju Powiatu (funkcje edukacyjne, integracyjne, pomocowe).

W realizacji projektu wezmą również udział powiatowe jednostki organizacyjne (w tym Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Zarząd Dróg Powiatowych, Powiatowy Urząd Pracy) oraz komórki organizacyjne Starostwa Powiatowego w Lubaniu, a mianowicie:

- ⌘ Wydziału Rolnictwa i Ochrony Środowiska,
- ⌘ Wydziału Infrastruktury Społecznej,
- ⌘ Wydziału Komunikacji i Drogownictwa,
- ⌘ Wydziału Budżetu, Finansów i Gospodarki Mieniem.

Opracowanie programu dla terenów wiejskich „Odnova wsi” przebiegać będzie przede wszystkim według harmonogramu i zakresu przewidzianego na lata 2000 – 2002.

Trudno natomiast określić przebieg wdrażania programu odnowy wsi. Kolejne kroki w planowaniu wynikać będą z potrzeb uczestników programu.

HARMONOGRAM realizacji zadań w ramach opracowania programu w latach 2000 – 2002 jest następujący:

* **II półrocze roku 2000:**

- Ø utworzenie w ramach Lubuskiej Agencji Rozwoju Powiatu – *Ośrodka Wspierania Rozwoju Obszarów Wiejskich*,

* **I półrocze roku 2001 (styczeń- marzec)**

- Ø – promocja i kształtowanie koncepcji programu dla terenów wiejskich w tym:

Æ zorganizowanie seminarium promującego ideę odnowy wsi, opracowanie i upowszechnienie koncepcji programu, zaproszenie gmin i sołectw do uczestnictwa w programie

* **II półrocze roku 2001 (czerwiec – grudzień):**

- Ø Formalne zgłoszenie gmin i sołectw do uczestnictwa,
- Ø Wyłonienie liderów społeczności wiejskiej i gminnych koordynatorów programu,
- Ø Szkolenia i seminaria nt. organizacji społeczności wiejskiej do odnowy wsi, podróże studialne,
- Ø Tworzenie kadr dla odnowy wsi, budowy planów rozwoju i programów odnowy wsi.

* **I i II półrocze roku 2002:**

- Ø Wdrażanie programów odnowy wsi.

5. UCZESTNICY PROJEKTU

- Ø Zarząd Powiatu Lubuskiego,
- Ø Powiatowe jednostki organizacyjne,
- Ø Ośrodek Wspierania Rozwoju Obszarów Wiejskich,
- Ø Gminy wchodzące w skład powiatu,
- Ø WODR,
- Ø Forum Liderów Wiejskich,
- Ø Agencja Rozwoju i Modernizacji Rolnictwa,
- Ø Rady sołeckie i społeczność wiejska,
- Ø Instytucja zarządzająca programem SAPARD,
- Ø Południowo-Zachodnie Forum Samorządu Terytorialnego „Pogranicze”
- Ø Inwestorzy sektora prywatnego i publicznego.

Efekty realizacji zadań operacyjnych przewidzianych w projekcie nie zawsze mogą ujawnić się w tak krótkim czasie, tj. w okresie dwuletnim (lata 2000 – 2002). Dlatego do pomiaru skuteczności i efektywności należy przyjąć cały zespół mierników. Korzystne tendencje uznawane będą za bezpośrednie lub pośrednie mierniki rozwoju obszarów wiejskich.

Pomiarowi efektywności w tym zakresie mogą służyć wskaźniki ukazujące realizację większości celów operacyjnych oraz ankiety przeprowadzane wśród społeczności wiejskiej.

7. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROJEKTU

1. Środki programu SAPARD,
2. Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa,
3. Środki Amerykańsko – Polskiej Fundacji na rzecz Rozwoju Rolnictwa Polskiego (FDPA),
4. Fundacja – Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej (Counterpart Fund),
5. Budżety powiatu i gmin,
6. Środki zainteresowanych podmiotów sektora prywatnego i publicznego.

METRYKA PROJEKTU
REALIZUJĄCA ZADANIE STRATEGICZNE NR 2
pt. „OPRACOWANIE PROGRAMU – ROZWÓJ I RÓŻNICOWANIE
DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ NA OBSZARACH WIEJSKICH”
(poszukiwanie alternatywnych źródeł dochodu dla ludności wiejskiej odchodzącej
z rolnictwa)

1. OPIS ZADANIA

Trudna sytuacja w rolnictwie i spadek znaczenia rolnictwa jako źródła dochodu zmusza mieszkańców wsi do poszukiwania dodatkowych źródeł dochodu. W dobie przemian społeczno – ekonomicznych nastąpiły znaczne trudności w utrzymaniu kondycji gospodarstw wiejskich. Gospodarka rynkowa postawiła inne wyzwania przed producentami żywności, spowodowane zmniejszającym się zapotrzebowaniem rynku na żywność i ograniczonymi możliwościami eksportowymi. Istotne zmiany polegają na odejściu od dominującej roli rolnictwa, która dotychczas funkcjonowała w większości gospodarstw.

Bardzo ważny staje się rozwój innych działów poza rolnictwem, dających nowe miejsca pracy w zawodach pozarolniczych oraz związanych z rolnictwem lub jego otoczeniem. Działania takie są konieczne w celu poprawy warunków życia i pracy rodzin żyjących na wsi.

Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich polega na modernizacji i przebudowie całej infrastruktury ekonomiczno – społecznej wsi. W zróżnicowanej gospodarce wiejskiej znajduje się miejsce na nowe funkcje pozarolnicze i taką szansę daje tworzenie małych przedsiębiorstw.

W sytuacji złej kondycji ekonomicznej gospodarstw wiejskich i wciąż pogarszającej się sytuacji rodzin, jest to wyjście z impasu, szczególnie na drodze dostosowania rolnictwa polskiego do integracji z Unią Europejską.

Taki kierunek rozwoju perspektywicznego, który sprzyja aktywizowaniu ludności wiejskiej powinien być wiodącym w koncepcji wielofunkcyjnego rozwoju gmin.

Rozwijając przedsiębiorczość, wieś nie musi kojarzyć się wyłącznie z produkcją żywności, ale może pełnić wiele innych funkcji.

Jedną z form, która daje takie możliwości jest agroturystyka.

Atutem rozwijania takiej formy jest:

- Ø Atrakcyjność miejsc,
- Ø „odkrywanie” nieznanych zakątków kraju, osobliwości krajoznawczo – turystycznych i walorów widokowych,
- Ø zwiedzanie zabytków architektonicznych, pomników przyrody,
- Ø korzystanie z przestrzeni i zdrowego powietrza,
- Ø bezpośrednie obcowanie z przyrodą w lasach i w wodzie.

Turyści również cenią sobie pobyt na wsi ze względu na atrakcyjną cenę oraz czerpią dodatkowe korzyści, ponieważ:

- Ø zapoznają się z rytmem życia i pracy w gospodarstwie,
- Ø mają możliwość przyjazdu z własnymi zwierzętami,
- Ø dzieci korzystają ze swobody i przestrzeni oraz mają kontakt ze zwierzętami gospodarskimi,
- Ø korzystają ze świeżej i zdrowej żywności wyprodukowanej w gospodarstwie.

Agroturystyka przynosi dochody nie tylko rolnikowi, ale korzyści czerpie również całe środowisko wiejskie i gmina.

W celu uatrakcyjnienia pobytu trzeba turystyce zorganizować dodatkowe atrakcje, aby zagospodarować jego wolny czas. Mogą to być różne formy, zapewniające mieszkańcom wsi dodatkowe dochody, a więc:

- ▼ forma wczasów w siodle,
- ▼ jazdy konne (w zimie kuligi),
- ▼ łowienie ryb,
- ▼ organizowanie wycieczek pieszych i rowerowych,
- ▼ imprez przy ognisku,
- ▼ zbieranie jagód, grzybów.

Agroturystyka może przynieść korzyści finansowe i ożywić środowisko wiejskie. Ma jednak wymagania. Oferowane usługi muszą odpowiadać pewnym standardom a w szczególności:

- przygotowania bazy noclegowej,
- spełnienia odpowiednich warunków sanitarnych,
- zapewnienia bezpiecznego pobytu.

Taki kierunek rozwoju wsi przyczyni się do tworzenia nowych miejsc pracy na bazie gospodarstwa rodzinnego. Stanowi również życiową szansę dla dzieci rolników kończących szkoły i pozostających w domu. Daje im poczucie własnej wartości i jest szansą zatrzymania na wsi młodych ludzi.

Inną alternatywą dla ludności wiejskiej na terenie powiatu lubańskiego może być rozwinięcie sieci tzw. „wsi letniskowych” (nad Jeziołem Złotnickim i Leśniańskim).

Do preferowanych dziedzin w powiecie lubańskim zaliczyć należy również sferę usług o lokalnym zasięgu obsługi, działalność produkcyjną wykorzystującą lokalne surowce mineralne i inne.

Zmiana struktury funkcjonalnej wsi oraz ożywienie gospodarcze terenów wiejskich wymaga również pełniejszego korzystania z kredytów przeznaczonych dla gospodarki wiejskiej. Istotnym więc, zadaniem operacyjnym winna być szeroka promocja istniejących form preferencji dla obszarów wiejskich (w tym tworzonych przez programy pomocowe, m.in. SAPARD).

Rozwojowi tych form aktywności gospodarczej w środowisku wiejskim służyć będą preferencje w udzielaniu kredytów z funduszu gwarancyjnego dla sektora małej przedsiębiorczości.

2. ODNIESIENIE DO CELÓW STRATEGICZNYCH

Opracowanie programu „Rozwój i różnicowanie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich” (poszukiwanie alternatywnych źródeł dochodu dla ludności wiejskiej, odchodzącej z rolnictwa) odnosi się do wielofunkcyjnego rozwoju terenów wiejskich oraz wzrostu aktywności gospodarczej.

3. SPOSÓB REALIZACJI PROJEKTU

Kompleksowy program rozwoju i różnicowania działalności gospodarczej na obszarach wiejskich powiatu lubańskiego powinien uwzględniać różnorodny zestaw instrumentów i środków marketingowych, a szczególne znaczenie winny odgrywać instrumenty natury ekonomicznej i informacyjnej.

Niezbędne jest przeprowadzenie głębokiego rozpoznania zdolności konkurencyjnej otoczenia (tereny sąsiednich powiatów).

Atrakcyjność turystyczna (w tym agroturystyczna) i szeroko pojęta rekreacja wymaga wsparcia instytucjonalnego oraz zintegrowanej promocji.

Rolę taką będzie pełniło Powiatowe Centrum Informacji i Promocji Kultury i Rekreacji, które zostanie powołane jako jednostka powiatowa. Zadaniem Powiatowego Centrum we współpracy z gminami i zainteresowanymi podmiotami turystycznymi będzie organizacja sieci agroturystyki na terenie powiatu, rozwój bazy turystyczno-wypoczynkowej przy zbiornikach „Leśniańskim” i „Złotnickim”, rozwój turystyki schroniskowej w oparciu o gospodarstwa wiejskie (sieć sezonowych, tanich schronisk młodzieżowych – promocja) oraz szeroki zakres informacji, dot. możliwości prowadzenia tej formy działalności pozarolniczej.

4. OKRES REALIZACJI PROJEKTU

Projekt ten powinien być realizowany możliwie w najbliższym okresie.

Optymalnym rozwiązaniem byłoby wykonanie jego zasadniczych części (rozpoznanie zdolności konkurencyjnej otoczenia powiatu, opracowanie atrakcyjnych ofert, szeroka informacja nt. działalności pozarolniczej) w II połowie 2000 roku. W kolejnych latach przewiduje się promocję, aktualizację i modyfikację.

5. UCZESTNICY PROJEKTU

1. Powiat Lubański,
2. gminy,
3. Lubańska Agencja Rozwoju Powiatu oraz Ośrodek Wspierania Obszarów Wiejskich,
4. Powiatowy Urząd Pracy,
5. Powiatowe Centrum Informacji i Promocji Kultury i Rekreacji.
6. Południowo-Zachodnie Forum Samorządu Terytorialnego „Pogranicze”

6. SPODZIEWANE EFEKTY PROJEKTU

1. Wzrost liczby miejsc pracy (ograniczenie bezrobocia na obszarach wiejskich),
2. wzrost dochodów gospodarstw wiejskich,
3. wzrost inwestycji w gminach,
4. poprawa sytuacji dochodowej społeczności wiejskiej.

7. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROJEKTU

W zasadniczej części projekt winien być finansowany ze środków pozabudżetowych powiatu i gmin. Podstawowymi źródłami finansowania winny być firmy wydawnicze, reklamowe, podmioty gospodarcze i instytucje.

METRYKA PROJEKTU REALIZUJĄCA
ZADANIE STRATEGICZNE NR 3
pt. „PROGRAM POPRAWY WARUNKÓW GOSPODAROWANIA
W ROLNICTWIE” (w perspektywie integracji z Unią Europejską).

OPIS ZADANIA

Rolnictwo stanowi istotną funkcję terenów wiejskich powiatu lubańskiego oraz źródło utrzymania znacznej części ludności wiejskiej.

Kondycja rolnictwa nie jest jednak zadowalająca. Stąd też dalszy rozwój rolnictwa w powiecie lubańskim winien uwzględniać istotne przestrzenne zróżnicowanie jakości i sposobów zagospodarowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej, a także naturalne predyspozycje terenu sprzyjające rozwojowi odpowiednich form produkcji roślinnej i zwierzęcej.

Przy określaniu efektywnych kierunków rozwoju rolnictwa nie bez znaczenia jest wpływ, jaki będzie wywierać kształt polityki rolnej państwa, m.in. w zakresie mechanizmów ustalania cen na płody i produkty rolne oraz środki produkcji dla rolnictwa. Układ cen ma decydujący wpływ na poziom opłacalności rolniczego gospodarowania.

Warunki agroklimatyczne (ukształtowanie terenu oraz jakość gleb) sugerują, iż rolnictwo w gminach powiatu lubańskiego ukierunkowane być powinno na produkcję roślin paszowych, łąkarstwo oraz hodowlę bydła i trzody chlewnej o wysokich walorach „mięsności”.

Problemem rolnictwa w powiecie lubańskim jest nadmierne rozdrobnienie agrarne rolnictwa indywidualnego. Konieczne byłoby podjęcie prób łączenia mniejszych gospodarstw rolnych, a tym samym wspieranie powstawania dużych gospodarstw o powierzchni ponad 30 ha.

Tradycyjne formy gospodarowania winny być stopniowo zastępowane charakterystycznymi dla gospodarki rynkowej formami przedsiębiorczości, jak wyspecjalizowane gospodarstwa typu farmerskiego.

Z drugiej strony, istotny udział w rolnictwie powiatu winny mieć gospodarstwa modelowe, gdzie prowadzone byłoby m.in. pszczelarstwo, uprawa ziół, przetwórstwo wytworzonych lokalnie produktów rolnych.

Nie wszyscy rolnicy będą w stanie przystosować swoje gospodarstwa do standardów, jakie będą obowiązywały w Unii Europejskiej.

Jedną z alternatyw dla perspektywnie myślących rolników jest rolnictwo ekologiczne, które stwarza dla nich wielką szansę. Ten typ gospodarowania polega na zrównoważonej produkcji roślinnej i zwierzęcej, który bazuje na nawozach organicznych wyprodukowanych we własnym gospodarstwie i wykorzystanych w formie nieprzetworzonej technologicznie. Nie obciąża ono środowiska i unikalne są formy jakiegokolwiek zanieczyszczenia środowiska oraz utrzymuje biologiczną różnorodność organizmów. Umożliwia rozwój wsi o dużych wartościach społecznych i kulturowych. Gospodarstwa te produkują żywność o wysokich walorach odżywczych i smakowych. Popyt na rynku na artykuły pochodzące z gospodarstw ekologicznych stale rośnie, ponieważ wzrasta świadomość społeczna obywateli w dobie nasilającej się inwazji chorób cywilizacyjnych. Rolnictwo ekologiczne podlega dotacjom zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dn. 19.03.1999 r. w sprawie wysokości dopłat do rolnictwa ekologicznego (Dz. U. Nr 33 z dn. 19.04.1999 r.).

Podstawowe wymogi rolnictwa ekologicznego są następujące:

- niestosowanie środków chemii rolnej, weterynaryjnej i spożywczej (konserwantów),
- zalecane jednocześnie prowadzenie produkcji roślinnej i zwierzęcej,
- podstawowe pasze i nawozy (kompost, obornik, gnojówka i woda gnojowa) produkowane są w gospodarstwie,
- dopuszczalne jest stosowanie nawozów mineralnych (bazalt, gips, dolomit, wapno magnezowe, nawozy potasowe).

Nie każde gospodarstwo może zmienić metodę gospodarowania, ponieważ ważna jest lokalizacja, czyli wyeliminowanie zagrożeń zewnętrznych (wpływ skażeń z zakładów przemysłowych, zbyt wysoka zawartość metali ciężkich w glebie itp.).

Rolnictwo ekologiczne jest przyszłością w krajach Unii Europejskiej i może okazać się wielką szansą dla rolnictwa w Polsce, a również w powiecie lubańskim.

Doświadczenia krajów Unii Europejskiej wskazują, że w gospodarce rynkowej siła i skuteczność przełamywania barier rozwoju na szczeblu lokalnym jest pochodną profesjonalizmu działania lokalnych instytucji wspierających przedsiębiorczość.

Należy nadmienić, iż w ramach Lubańskiej Agencji Rozwoju Powiatu zostanie powołany Ośrodek Wspierania Rozwoju Obszarów Wiejskich. Także, dla potrzeb odpowiedniego zorganizowania skupu i przetwórstwa płodów rolnych z terenu gmin powiatu lubańskiego powołana być powinna powiatowa giełda (wraz z zakładem przetwórstwa) pod proponowaną nazwą „Lubański Rynek Rolny”. Jako formę organizacyjno – prawną tej instytucji proponuje się spółkę akcyjną, m.in. z udziałem kapitału powiatu, gmin, zainteresowanych podmiotów sektora rolnictwa. Lokalizację „Lubańskiego Rynku Rolnego” przewiduje się w Siekierczynie lub w Olszynie.

Bardzo ważnym elementem polityki rolnej winno być również zainicjowanie przez władze samorządowe powstania grup producenckich. W krajach Unii Europejskiej są one podstawowym elementem zorganizowanego rynku produktów rolnych.

Podstawowymi zadaniami operacyjnymi programu poprawy warunków gospodarowania w rolnictwie są:

- ♣ powołanie „Lubańskiego Rynku Rolnego” – powiatowej giełdy (rynku) płodów rolnych wraz z zakładem przetwórstwa,
- ♣ wspieranie przedsięwzięć ukierunkowanych na poprawę struktury obszarowej rolnictwa indywidualnego (scalania i wymiany gruntów),
- ♣ szeroka promocja dostępnych form preferencji dla obszarów wiejskich (m.in. SAPARD),
- ♣ zainicjowanie tworzenia grup producenckich,
- ♣ opracowanie strategii rozwoju usług i przetwórstwa płodów rolnych na wsi,
- ♣ opracowanie i wdrożenie koncepcji rozwoju produkcji żywności ekologicznej,
- ♣ diagnozowanie rynku producentów ekologicznej żywności.

2. ODNIESIENIE DO CELÓW STRATEGICZNYCH

Opracowanie programu poprawy warunków gospodarowania w rolnictwie przyczyni się do poprawy poziomu życia społeczności wiejskiej w gminach powiatu, stanowi

jednocześnie bardzo ważny element wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich powiatu, gdyż rolnictwo w niektórych gminach będzie odgrywało dominującą rolę.

3. SPOSÓB REALIZACJI PROJEKTU

Realizacja projektu wymaga szerokiej współpracy m.in. z jednostkami specjalistycznymi – WODR, Izbą Rolniczą, Stowarzyszeniem Producentów Ekologicznych, Forum Liderów Wiejskich.

Zadania operacyjne przewidziane do realizacji wymagają stworzenia przez samorządowe władze na wszystkich szczeblach spójnej polityki. Rolę koordynatora działań w zakresie przewidzianym w projekcie należy przypisać Ośrodkowi Wspierania Obszarów Wiejskich.

4. HARMONOGRAM REALIZACJI PROJEKTU

Opracowanie „Programu ...” przebiegać będzie wg harmonogramu przewidzianego na lata 2000 – 2002 z możliwością rozszerzenia zakresu czasowego projektu do roku 2010 i lata następne.

Harmonogram realizacji poszczególnych zadań operacyjnych w latach 2000 – 2002 jest następujący:

- ~ **II półrocze 2000 roku** – zainicjowanie tworzenia rolniczych grup producenckich oraz powołanie Forum Liderów Wiejskich,
- ~ **I półrocze 2001 roku** – powołanie „Lubańskiego Rynku Rolnego” – powiatowej giełdy (ryнку) produktów rolnych wraz z zakładem przetwórstwa,
- ~ **II półrocze 2001 roku** – opracowanie koncepcji rozwoju usług i przetwórstwa produktów rolnych na wsi,
- ~ **II półrocze 2002 roku** – opracowanie i wdrożenie koncepcji rozwoju produkcji żywności ekologicznej.

5. UCZESTNICY PROJEKTU

1. Zarząd Powiatu,
2. Gminy wiejskie i miejsko – wiejskie,
3. WODR,
4. Forum Liderów Wiejskich,
5. Ośrodek Wspierania Obszarów Wiejskich,
6. Grupy producenckie,
7. Jednostki specjalistyczne,
8. Południowo-Zachodnie Forum Samorządu Terytorialnego „Pogranicze”

6. MONITORING I SPODZIEWANE EFEKTY

Efekty realizacji tych zadań operacyjnych nie zawsze mogą się ujawnić w krótkim okresie (2000 – 2002). Pomiarowi efektywności mogą służyć następujące wskaźniki:

- Æ poprawa struktury agrarnej rolnictwa indywidualnego,
- Æ powstanie gospodarstw produkujących ekologiczną żywność,
- Æ poprawa warunków życia społeczności wiejskiej,
- Æ ograniczenie rozmiaru bezrobocia.

7. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROJEKTU

- ~ środki programu SAPARD,
- ~ Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa,
- ~ budżety powiatu i gmin,
- ~ środki zainteresowanych podmiotów sektora prywatnego i publicznego.

**METRYKA PROJEKTU REALIZUJĄCEGO ZADANIE
STRATEGICZNE NR 4
pt. „OPRACOWANIE I WDROŻENIE PROGRAMU – ROZWÓJ
I DOSKONALENIE INFRASTRUKTURY NA OBSZARACH
WIEJSKICH**

Rozwój i doskonalenie infrastruktury na obszarach wiejskich stanowi jedno z priorytetowych działań, objętych finansowaniem z programu SAPARD.

Dla rozwoju przedsiębiorczości na wsi, tworzenia nowych miejsc pracy, duże znaczenie ma rozwój tzw. małej infrastruktury technicznej.

Działania te powinny być ukierunkowane na:

- P** harmonizację rozwoju sieci wodociągowych (budowa nowych ujęć oraz modernizacja istniejących w drodze montażu urządzeń uzdatniających wodę), systemów kanalizacji i oczyszczania ścieków (budowa osadników gnilnych i oczyszczalni ścieków),
- P** poprawę gospodarki odpadami w zakresie segregowania, zbierania i wtórnego wykorzystania odpadów, budowa wysypisk,
- P** rozwój telefonizacji na wsi,
- P** rozwój sieci gazowej na wsi,
- P** modernizację linii elektroenergetycznych oraz stacji transformatorowych, co stworzy podstawy do rozwoju pozarolniczych działań gospodarczych, jak przetwórstwo, usługi,
- P** poprawę stanu technicznego dróg gminnych, zakładowych i dojazdowych do gruntów rolnych.

Inwestowanie w infrastrukturę przynosi ogromne efekty, a przede wszystkim stwarza możliwość rozwoju przedsiębiorczości, przyciąga kapitał zewnętrzny, daje zatrudnienie, a także poprawia warunki bytowania rodzin wiejskich.

Rozwój infrastruktury na obszarach wiejskich jest jednym z priorytetowych celów powiatu lubańskiego.

2. ODNIESIENIE DO CELÓW STRATEGICZNYCH

Zadanie polegające na opracowaniu i wdrożeniu programu „Rozwój i doskonalenie infrastruktury na obszarach wiejskich” jest ukierunkowany bezpośrednio na realizację dwóch celów strategicznych, a mianowicie: wysoki poziom warunków życia mieszkańców i wielofunkcyjny rozwój terenów wiejskich i wysoka jakość środowiska naturalnego.

3. SPOSÓB REALIZACJI PROJEKTU

- sporządzenie kompleksowej inwentaryzacji infrastruktury technicznej (sieć wodociągowa, kanalizacyjna, gazowa, elektroenergetyczna, oczyszczanie ścieków, itp.) oraz infrastruktury społecznej
- opracowanie programu rozwoju i doskonalenia infrastruktury na obszarach wiejskich powiatu lubańskiego do 2010 roku,
- pozyskanie środków pomocowych programów SAPARD, PHARE.

4. OKRES REALIZACJI PROJEKTU

Opracowanie kompleksowej inwentaryzacji infrastruktury nastąpić powinno do końca 2000 roku, natomiast programu jej rozwoju i doskonalenia do czerwca 2001 roku.

5. UCZESTNICZY PROJEKTU

- ♦ powiat lubański,
- ♦ gminy,
- ♦ inne jednostki (Zakład Gazowniczy, Zakład Energetyczny, Telekomunikacja),

6. SPODZIEWANE EFEKTY

- ▼ wzrost poziomu życia mieszkańców wsi,
- ▼ rozwój przedsiębiorczości,
- ▼ poprawa stanu środowiska naturalnego,
- ▼ poprawa warunków socjalno – bytowych mieszkańców wsi.

7. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

- ♣ środki programu SAPARD,
- ♣ środki PHARE,
- ♣ Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- ♣ środki budżetowe gmin i powiatu.